

Σχολή Κοινωνικών Επιστημών

Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών

Εγκληματικές και Ποινικές Προσεγγίσεις της Διαφθοράς,
του Οικονομικού και Οργανωμένου Εγκλήματος

Διπλωματική Εργασία

**«Η επιλεκτικότητα του νόμου απέναντι στους ισχυρούς. Το
παράδειγμα του αδικήματος της απιστίας των τραπεζικών
στελεχών στην Ελλάδα.»**

ΘΕΟΔΩΡΑ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΥ

A.M.: 517539

Επιβλέπουσα Καθηγήτρια: ΠΑΝΑΓΙΩΤΑ ΜΙΧΕΛΗ

Ιωάννινα, Ιούνιος 2024

Η παρούσα εργασία αποτελεί πνευματική ιδιοκτησία της φοιτήτριας («συγγραφέας/δημιουργός») που την εκπόνησε. Στο πλαίσιο της πολιτικής ανοικτής πρόσβασης η συγγραφέας/δημιουργός εκχωρεί στο ΕΑΠ, μη αποκλειστική άδεια χρήσης του δικαιώματος αναπαραγωγής, προσαρμογής, δημόσιου δανεισμού, παρουσίασης στο κοινό και ψηφιακής διάχυσής τους διεθνώς, σε ηλεκτρονική μορφή και σε οποιοδήποτε μέσο, για διδακτικούς και ερευνητικούς σκοπούς, άνευ ανταλλάγματος και για όλο το χρόνο διάρκειας των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας. Η ανοικτή πρόσβαση στο πλήρες κείμενο για μελέτη και ανάγνωση δεν σημαίνει καθ' οιονδήποτε τρόπο παραχώρηση δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας της συγγραφέα/δημιουργού ούτε επιτρέπει την αναπαραγωγή, αναδημοσίευση, αντιγραφή, αποθήκευση, πώληση, εμπορική χρήση, μετάδοση, διανομή, έκδοση, εκτέλεση, «μεταφόρτωση» (downloading), «ανάρτηση» (uploading), μετάφραση, τροποποίηση με οποιονδήποτε τρόπο, τμηματικά ή περιληπτικά της εργασίας, χωρίς τη ρητή προηγούμενη έγγραφη συναίνεση της συγγραφέα/δημιουργού. Η συγγραφέας/δημιουργός διατηρεί το σύνολο των ηθικών και περιουσιακών του δικαιωμάτων.

«Η επιλεκτικότητα του νόμου απέναντι στους ισχυρούς. Το παράδειγμα του αδικήματος της απιστίας των τραπεζικών στελεχών στην Ελλάδα.»

«ΘΕΟΔΩΡΑ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΥ»

Επιτροπή Επίβλεψης Πτυχιακής / Διπλωματικής Εργασίας

Επιβλέπων Καθηγητής:

«ΠΑΝΑΓΙΩΤΑ ΜΙΧΕΛΗ»

«Ιδιότητα & Ίδρυμα Υπαγωγής»

Συν-Επιβλέπων Καθηγητής:

«ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΣΠΥΡΑΚΗΣ»

«Ιδιότητα & Ίδρυμα Υπαγωγής»

Ιωάννινα, Ιούνιος 2024

«Στο γιο μου, Σπύρο»

Περίληψη

Η παρούσα διπλωματική εργασία πραγματεύεται το ακανθώδες ζήτημα της επιλεκτικότητας του νόμου απέναντι στους ισχυρούς και δη επικεντρώνεται κυρίως στο παράδειγμα του αδικήματος της απιστίας των τραπεζικών στελεχών στη χώρα μας, μέσα από το οποίο καταδεικνύεται πασιφανώς τούτη η επιλεκτικότητα.

Στο πρώτο κεφάλαιο της παρούσης, επιχειρείται η εννοιολογική προσέγγιση της επιλεκτικότητας, καθώς και η προσέγγισή της μέσα από τις διάφορες εγκληματολογικές θεωρίες, ενώ στο δεύτερο κεφάλαιο, αναλύεται η επιλεκτικότητα του νόμου, τόσο κατά το στάδιο της νομοθέτησης – διαμόρφωσης των νόμων, όσο και κατά το στάδιο της εφαρμογής αυτού.

Στο τρίτο κεφάλαιο, παρουσιάζεται η επιλεκτικότητα του νόμου μέσα από το αδίκημα της απιστίας του άρθρου 390 Π.Κ., αναλύεται δε η υποκειμενική και η αντικειμενική υπόσταση του εν λόγω αδικήματος, και επιμέρους ειδικά ζητήματα, αλλά ταυτόχρονα καταδεικνύεται γενικότερα η επιλεκτικότητα του νόμου μέσα από τις σχετικά νέες ρυθμίσεις και τροποποιήσεις του Ποινικού Κώδικα, που έλαβαν χώρα το 2019.

Εν συνεχεία στο τέταρτο κεφαλαίο, γίνεται αναφορά στα γνωστά «θαλασσοδάνεια» και επιχειρείται μια ιστορική αναδρομή των νόμων για την ευθύνη των τραπεζικών στελεχών, αρχής γενομένης με τον ν. 4146/2013 και καταλήγοντας στον πιο πρόσφατο νόμο του ν. 4637/2019. Στο ίδιο κεφάλαιο, γίνεται αναφορά στην συνταγματικότητα των ρυθμίσεων τούτων, και δη της διάταξης του άρθρου 12 του ν. 4637/2019, καθώς και ειδικότερη αναφορά σε μία σχετική απόφαση της Ολομέλειας του Αρείου Πάγου και ένα βούλευμα του ΣΤ Ποινικού Τμήματος του Αρείου Πάγου.

Κλείνοντας, στο πέμπτο και τελευταίο κεφάλαιο, παρουσιάζονται τα συμπεράσματα της παρούσης διπλωματικής εργασίας αναφορικά με την επιλεκτικότητα του νόμου απέναντι στα εγκλήματα των ισχυρών, η οποία επιβεβαιώνεται μέσα από τις νέες ρυθμίσεις του Ποινικού Κώδικα και δη μέσα από τις ρυθμίσεις για το αδίκημα της απιστίας, το οποίο εντάσσεται αναμφίβολα στα εγκλήματα των ισχυρών.

Λέξεις – Κλειδιά

Επιλεκτικότητα, Τραπεζική Απιστία, Θαλασσοδάνεια, κρυπτοαμνηστία, εγκλήματα των ισχυρών.

Abstract

This diplomatic work deals with the thorny issue of the law's selectivity towards the powerful man, and it mainly focuses on the example of the offense of disloyalty of bank executives in our country, through which this selectivity is clearly demonstrated.

In the first chapter of this paper, the conceptual approach to selectivity is attempted, as well as its approach through the various criminological theories, while in the second chapter, the selectivity of the law is analyzed, both during the stage of legislation and during the stage of its implementation .

In the third chapter, the selectivity of the law is presented through the offense of infidelity in article 390 of the Criminal Code, and the subjective and objective nature of the said offense is analyzed, and individual special issues, but at the same time the selectivity of the law is demonstrated more generally through the new regulations and amendments to the Criminal Code.

Then in the fourth chapter, reference is made to the well-known "offshore loans" and a historical review of the laws on the liability of bank executives is attempted, beginning with Law 4146/2013 and ending with the most recent Law 4637/2019. In the same chapter, reference is made to the constitutionality of these regulations, and especially of the article 12 of the Law 4637/2019, as well as a more specific reference to a relevant decision of the Plenary of the Supreme Court and a will of the 6th Criminal Department of the Supreme Court.

Finally, in the fifth and last chapter, the conclusions of this diplomatic work are presented regarding the selectivity of the law against the crimes of the powerful, which is confirmed through the new regulations of the Criminal Code and especially through the regulations for the crime of infidelity, which undoubtedly belongs to the crimes of the powerful.

Keywords

Selectivity, Banking Disloyalty, Offshore lending, crypto amnesty, crimes of the powerful men.

Περιεχόμενα

Περίληψη.....	5
Abstract	6
Περιεχόμενα	7
Συντομογραφίες και ακρωνύμια	9
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	10
1 ^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ: Η επιλεκτικότητα του νόμου μέσα από τις εγκληματολογικές θεωρίες.....	13
1.1 Εννοιολογική Προσέγγιση της επιλεκτικότητας	13
1.2 Sutherland και επιλεκτικότητα του νόμου	15
1.3 Η επιλεκτικότητα του νόμου υπό το πρίσμα της θεωρίας του χαρακτηρισμού και ετικέτας.....	16
1.4 Η επιλεκτικότητα του νόμου υπό το πρίσμα των συγκρουσιακών εγκληματολογικών θεωριών	17
1.5 Μαρξιστικές προσεγγίσεις και επιλεκτικότητα.....	18
1.6 Η επιλεκτικότητα του νόμου στην Κριτική Εγκληματολογία.....	19
2 ^ο Κεφάλαιο: Η επιλεκτικότητα του νόμου κατά το στάδιο της νομοθέτησης και της εφαρμογής του νόμου.....	22
2.1 Η επιλεκτικότητα του νόμου κατά το στάδιο της νομοθέτησης	22
2.2 Η επιλεκτικότητα του νόμου κατά το στάδιο της εφαρμογής του νόμου.....	25
2.2.1 Αστυνομία.....	25
2.2.2. Εισαγγελικές και δικαστικές αρχές.....	27
2.2.3. Σωφρονιστικά καταστήματα	29
3 ^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ: επιλεκτικότητα του νόμου στον νέο Ποινικό Κώδικα – Νέες Ρυθμίσεις	31
3.1 Το αδίκημα της απιστίας του άρθρου 390 Π.Κ.....	33
3.1.1. Αντικειμενική υπόσταση του αδικήματος της απιστίας	34
3.1.2. Υποκειμενική υπόσταση του αδικήματος	40
3.1.3. Η υποβολή δήλωσης συνέχισης κατ’ άρθρο 464 Π.Κ.	40
4 ^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ: Θαλασσοδάνεια και ευθύνη τραπεζικών στελεχών.....	43
4.1 Ιστορική Αναδρομή από τον ν. 4146/2013 στον ν. 4637/2019	44
4.2 Συνταγματικότητα της ρύθμισης.....	48
4.2.1 Το υπ’ αριθμ. 158/2021 βούλευμα του ΣΤ Ποινικού Τμήματος του Αρείου Πάγου ...	50
4.2.2. Η υπ’ αριθμ. 243/2023 Απόφαση της Ολομέλειας του Αρείου Πάγου	52
5 ^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	54
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	58
Ελληνική Βιβλιογραφία	58
Ξενόγλωσση Βιβλιογραφία	59
Διαδικτυακή Αρθρογραφία.....	59
Νομολογία.....	61

Συντομογραφίες και ακρωνύμια

A.E. = Ανώνυμη Εταιρία

ΑΠ = Άρειος Πάγος

ΟΛΑΠ= Ολομέλεια του Αρείου Πάγου

Αρ. = Άρθρο

Δ.Σ. = Διοικητικό Συμβούλιο

Εδ. = εδάφιο

Κ.Κ.Ε. = Κουμμουνιστικό Κόμμα Ελλάδος

Ν. = Νόμος

Ν.Δ. = Νομοθετικό Διάταγμα

Ν.Δ. = Νέα Δημοκρατία

Ν.Π.Δ.Δ.= Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου

Ο.Τ.Α. = Οργανισμός Τοπικής Αυτοδιοίκησης

Παρ. = παράγραφος

ΠΑΣΟΚ = Πανελλήνιο Σοσιαλιστικό Κίνημα

Π.Δ. = Προεδρικό Διάταγμα

ΠΚ = Ποινικός Κώδικας

Π.Ν.Π. = Πράξη Νομοθετικού Περιεχομένου

Σ= Σύνταγμα

ΣυμβΠλημΑθ = Συμβούλιο Πλημμελειοδικών Αθηνών

ΣΥΡΙΖΑ= Συνασπισμός Ριζοσπαστικής Αριστεράς

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η ισότητα ενώπιον του νόμου αποτελεί συνταγματικώς κατοχυρωμένο δικαίωμα στο Ελληνικό Σύνταγμα, και δη στο άρθρο 4 αυτού. Εντούτοις, το συνταγματικώς αυτό κατοχυρωμένο δικαίωμα φαίνεται να «υποχωρεί» μπροστά στους ισχυρούς, καθότι στο ελληνικό δίκαιο διακρίνεται μία επιλεκτικότητα και ιδιαίτερη μεταχείριση αναφορικά με τα εγκλήματα των ισχυρών – της άρχουσας τάξης.

Σκοπός της παρούσας διπλωματικής εργασίας, λοιπόν, είναι να αναδείξει ακριβώς αυτό το ακανθώδες ζήτημα της επιλεκτικότητας του νόμου, ο οποίος λειτουργεί υπέρ των ισχυρών, με ιδιαίτερη δε αναφορά στο αδίκημα της απιστίας κατά των τραπεζικών στελεχών. Μέσα από το παράδειγμα του αδικήματος της τραπεζικής απιστίας, καταδεικνύεται πασιφανώς τούτη η επιλεκτικότητα, όπως φυσικά και από λοιπές ρυθμίσεις που εισήχθησαν με τον Νέο Ποινικό Κώδικα.

Αξίζει να σημειωθεί ότι όλες οι εγκληματολογικές θεωρίες εντόπισαν και ανέδειξαν το ζήτημα τούτο της επιλεκτικότητας του νόμου. Αυτό μάλιστα αποτελεί και το περιεχόμενο που πραγματεύεται το πρώτο κεφάλαιο της παρούσης, όπου αφενός μεν επιχειρείται η εννοιολογική προσέγγιση της έννοιας της επιλεκτικότητας, αφετέρου δε η προσέγγιση της μέσα από τις διάφορες εγκληματολογικές θεωρίες.

Ειδικότερα, όπως θα αναφερθεί κατωτέρω, η θεωρία του Sutherland για τα εγκλήματα του λευκού περιλαιμίου, ανέδειξε για πρώτη φορά, το γεγονός ότι και τα ανώτερα κοινωνικοοικονομικά στρώματα διαπράττουν εγκλήματα, πλην όμως ο αριθμός των εγκλημάτων αυτών παραμένει σκοτεινός, λόγω της οικονομικής και κοινωνικής ισχύος των δραστών, καθότι πρόκειται για ευυπόληπτα και υψηλού κύρους άτομα¹.

Εν συνεχεία, τόσο οι θεωρίες της ετικέτας, με κύριο εκφραστή τον Howard Becker, όσο και οι θεωρίες της σύγκρουσης, με εκφραστές τον Vold, Terk και Quinney, ανέδειξαν τη δύναμη που έχουν κάποιες ισχυρές κοινωνικές ομάδες στην διαμόρφωση του νόμου, αλλά και στην επιλεκτική εφαρμογή του.

Στην ίδια κατεύθυνση, και στο πλαίσιο της Μαρξιστικής Εγκληματολογίας, καταδεικνύεται η επιλεκτικότητα του νόμου μπροστά στους ισχυρούς. Τούτο, αποτυπώνει τόσο ο Bonger, ως

---

¹ Βιδάλη Σ., Κουλούρης Ν., Παπαχαράλαμπος Χ. (2019). Εγκλήματα των Ισχυρών. Διαφθορά, οικονομικό και οργανωμένο έγκλημα. Αθήνα, Εκδόσεις Ε.Α.Π., σελ. 24

εκφραστής των πρώιμων μαρξιστικών αντιλήψεων², όσο και ο Gordon, αλλά και ο Chambliss, ο οποίος αναφέρθηκε στις πολιτικές ελίτ και στα προνόμια που τελικά διατηρούν, λόγω της σχέσης του με την εξουσία και την πολιτική³.

Τέλος, και η Κριτική Εγκληματολογία ανέδειξε το ζήτημα της επιλεκτικότητας και της μεροληψίας του ποινικοκατασταλτικού συστήματος, καθώς η κυρίαρχη τάξη, λόγω ακριβώς της κοινωνικοοικονομικής ισχύος της, είναι σε θέση να επηρεάσει και να συνδιαμορφώσει τον νόμο. Άμεσο επακόλουθο είναι να ποινικοποιούνται πράξεις που διαπράττονται από τα κατώτερα κοινωνικά στρώματα ή περιθωριοποιημένες ομάδες, ενώ από την άλλη παραμένουν αθέατες οι πράξεις, των οποίων οι δράστες προέρχονται από την άρχουσα τάξη, ή σε ορισμένες περιπτώσεις προβλέπονται απλώς αστικές ή διοικητικές κυρώσεις⁴ στην περίπτωση τέλεσης τέτοιων αδικημάτων.

Εν συνεχεία, στο δεύτερο κεφάλαιο της παρουσίασης, θα γίνει αναφορά στην επιλεκτικότητα του νόμου, τόσο κατά το στάδιο της νομοθέτησης, όσο και κατά το στάδιο της εφαρμογής του νόμου. Πράγματι, στο ελληνικό δικαιοσύνη σύστημα, και συγκεκριμένα σε ό,τι αφορά στα εγκλήματα των ισχυρών, διακρίνεται μία επιλεκτικότητα τόσο κατά το στάδιο της νομοθέτησης όσο και κατά το στάδιο της εφαρμογής των νόμων. Μεταξύ των παραγόντων, που συντελούν στην επιλεκτική νομοθέτηση και εφαρμογή του νόμου, όπως θα αναλυθεί κατωτέρω, είναι κατά βάση η κοινωνική τάξη και οικονομική ισχύς των δραστών, με άμεση συνέπεια την ευνοϊκή μεταχείριση των ισχυρών – ατόμων με κύρος και εξουσία, έναντι μίας αυστηρής μεταχείρισης των κατώτερων κοινωνικών στρωμάτων και των περιθωριοποιημένων ομάδων⁵.

Στο τρίτο δε κεφάλαιο θα γίνει αναφορά στην επιλεκτικότητα του νόμου, όπως αυτή καταδεικνύεται και μέσα από τις ρυθμίσεις που εισήχθησαν στον Νέο Ποινικό Κώδικα, κατά το έτος 2019. Οι μεταρρυθμίσεις τούτες επέφεραν θύελλα αντιδράσεων και άμεσο επακόλουθο τους

---

² Βιδάλη Σ., Κουλούρης Ν., Παπαχαράλαμπος Χ. (2019). Εγκλήματα των Ισχυρών. Διαφθορά, οικονομικό και οργανωμένο έγκλημα. Αθήνα, Εκδόσεις Ε.Α.Π., σελ. 26

³ Βιδάλη Σ., Κουλούρης Ν., Παπαχαράλαμπος Χ. (2019). Εγκλήματα των Ισχυρών. Διαφθορά, οικονομικό και οργανωμένο έγκλημα. Αθήνα, Εκδόσεις Ε.Α.Π., σελ. 32

⁴ Βασιλαντωνοπούλου, Β. «Ποιοι είναι οι «εγκληματίες» στην εποχή μας; Η διαχρονική απάντηση του εγκλήματος του λευκού κολάρου» σε Γασπαρινάτου, Μ. (επιμ.), *Εγκλημα και ποινική καταστολή σε εποχή κρίσης*, Τιμ. Τόμος καθ. Ν. Κουράκη, Αθήνα, Αντ. Ν. Σάκκουλας, σελ. 986-988

⁵ Δρ Αλοσκόφης, Ο. (2015), «Ποινική επιλεκτικότητα: μία μακρο-ιστορική θεώρηση από τη Valeria Vegh Weis», σε *Crime Times*, τεύχος Μαρτίου, διαθέσιμο στο: <https://www.crimetimes.gr/%CF%80%CE%BF%CE%B9%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%AE-%CE%B5%CF%80%CE%B9%CE%BB%CE%B5%CE%BA%CF%84%CE%B9%CE%BA%CF%8C%CF%84%CE%B7%CF%84%CE%B1-%CE%BC%CE%AF%CE%B1-%CE%BC%CE%B1%CE%BA%CF%81%CE%BF-%CE%B9%CF%83%CF%84/>).

ήταν η εκ νέου τροποποίησή του με τον Ν. 4637/2019. Ιδιαίτερη δε αναφορά θα γίνει στο αδίκημα της απιστίας, με ανάλυση της αντικειμενικής και της υποκειμενικής υπόστασης, καθώς και επιμέρους ειδικών ζητημάτων.

Περαιτέρω, στο τέταρτο κεφάλαιο γίνεται αναφορά στα γνωστά «θαλασσοδάνεια» και επιχειρείται μια ιστορική αναδρομή των νόμων για την ευθύνη των τραπεζικών στελεχών, αρχής γενομένης με τον ν. 4146/2013 και καταλήγοντας στον πιο πρόσφατο νόμο του ν. 4637/2019. Στο ίδιο κεφάλαιο αξιολογείται η συνταγματικότητα της ρύθμισης που εισήχθη με το άρθρο 12 ν. 4637/2019, και αφορά την κατ' έγκληση δίωξη της απιστίας κατά των τραπεζικών στελεχών. Τούτη η ρύθμιση είχε ως αποτέλεσμα αρχικά το διχασμό της νομολογίας για τη συνταγματικότητα ή μη της ρυθμίσεως. Τελικά, ο Άρειος Πάγος έδωσε τέλος στο όλο ζήτημα, τασσόμενος υπέρ της συνταγματικότητας της ρυθμίσεως, με απόφαση της Ολομέλειάς του, ενώ είχε προηγηθεί και βούλευμα του Αρείου Πάγου, στο οποίο επίσης θα γίνει αναφορά.

Τέλος, στο πέμπτο και τελευταίο κεφάλαιο, θα παρουσιαστούν τα συμπεράσματα της παρούσας διπλωματικής εργασίας αναφορικά με την επιλεκτικότητα του νόμου και με χαρακτηριστικό παράδειγμα αυτής της επιλεκτικότητας, το αδίκημα κατά της τραπεζικής απιστίας. Πράγματι, με τον πλέον ξεκάθαρο τρόπο, διαφάνηκε από το εν λόγω ζήτημα της αντιμετώπισης του αδικήματος της απιστίας κατά των τραπεζικών στελεχών, η επιλεκτικότητα του νόμου, ο οποίος προστατεύει τα συμφέροντα των ισχυρών, και στην προκείμενη περίπτωση τα συμφέροντα των τραπεζικών στελεχών. Δυστυχώς, το όλο ζήτημα ανέδειξε κάτι βαθύτερο από την ποιότητα απλώς των νομοθετικών επιλογών. Αναφάνηκε ουσιαστικά μία τάση αποεγκληματοποίησης των αδικημάτων των ισχυρών, και της «στήριξης» των ομάδων αυτών από το ίδιο το κράτος, τόσο με την δημιουργία ευνοϊκών νόμων όσο και με την κατ' επέκταση επιλεκτική και ευνοϊκή εφαρμογή αυτών από τους φορείς απονομής της δικαιοσύνης.

1^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ: Η επιλεκτικότητα του νόμου μέσα από τις εγκληματολογικές θεωρίες

1.1 Εννοιολογική Προσέγγιση της επιλεκτικότητας

Στην εγκληματική θεωρία, η επιλεκτικότητα ορίζεται ως μία άνιση και ταυτόχρονα διακριτική μεταχείριση, προς όφελος των ανώτερων κοινωνικών στρωμάτων, των ατόμων με κύρος – των ισχυρών, τόσο κατά την νομοθέτηση όσο και κατά την εφαρμογή του νόμου. Η επιλεκτικότητα διαφαίνεται, λοιπόν, τόσο κατά τις νομοθετικές λειτουργίες, όσο και κατά την εφαρμογή των διατάξεων νόμου και δη των ποινικών, αλλά επιλεκτικότητα διακρίνει κανείς και στη στάση της αστυνομίας, των σωφρονιστικών υπαλλήλων⁶, αλλά και στην εφαρμογή του νόμου από τα δικαστήρια, με βασικό κριτήριο της επιλεκτικής αυτής συμπεριφοράς την κοινωνικοοικονομική θέση των εμπλεκόμενων προσώπων⁷.

Οι οικονομικές και κοινωνικές ανισότητες οδηγούν σε τέτοιους είδους ανισότητες, ενώ αδιαμφισβήτητα εξωνομικοί παράγοντες επηρεάζουν τελικά την εφαρμογή του νόμου⁸ και οδηγούν σε άνιση μεταχείριση κατηγορουμένων, φυλακισμένων, αλλά και κατ' επέκταση σε παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων εκ μέρους των φορέων απονομής δικαιοσύνης και επιβολής του νόμου, παραβιάσεις για τις οποίες έχει καταδικαστεί και η χώρα μας από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων⁹.

Χαρακτηριστική είναι η επιλεκτική υπο- αστυνόμευση ορισμένων περιοχών, έναντι της υπερ- αστυνόμευσης άλλων¹⁰, καθώς και η αυστηρή μεταχείριση, στηριζόμενη κατά βάση σε στερεοτυπικές αντιλήψεις, μία μερίδας ατόμων, έναντι της ήπιας μεταχείρισης των ανώτερων τάξεων.

Σύμφωνα δε με την Vegh Weis, η επιλεκτικότητα τούτη συνδέεται άρρηκτα με τη διαδικασία εγκληματοποίησης¹¹, ήτοι με διαδικασία μέσω της οποίας επέρχεται ο χαρακτηρισμός μίας συμπεριφοράς ως εγκλήματος διαμέσω νόμου. Βέβαια, η επιλεκτικότητα του νόμου απαντάται τόσο στην πρωτογενή όσο και στην δευτερογενή εγκληματοποίηση, δηλαδή τόσο στην διαδικασία παραγωγής του νόμου, όσο και στην εφαρμογή του νόμου¹². Τούτο, διότι οι ισχυροί, λόγω της

---

⁶ Βιδάλη, Σ. (2017), Πέρα από τα όρια: Η Αντεγκληματική Πολιτική σήμερα, Αθήνα, Νομική Βιβλιοθήκη, σελ. 78

⁷ Βιδάλη, Σ. (2019), ΕΓΚΛΗΜΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΑ, Αθήνα, Εκδόσεις Ε.Α.Π., σελ. 53

⁸ Βιδάλη, Σ. (2019), ο.π., σελ. 55

⁹ Βιδάλη, Σ. (2019), ο.π., σελ. 54-55

¹⁰ Βιδάλη, Σ. (2019), ο.π., σελ. 54

¹¹ Δρ Αλοσκόφης, Ο. (2015), ο.π.

¹² Δρ Αλοσκόφης, Ο. (2015), ο.π.

θέσης και ισχύος τους, μπορούν να επηρεάσουν την διαδικασία παραγωγής των νόμων, αλλά εξίσου μπορούν να επηρεάσουν και τους φορείς επιβολής τους, προς δικό τους όφελος. Διαθέτουν δε οι δράστες – ισχυροί σημαντικά περισσότερη δύναμη και εξουσία από τα θύματά τους¹³, που κατατείνει τελικά και στην ατιμωρησία τους.

Αποτέλεσμα αυτού είναι να χαρακτηρίζονται ως εγκλήματα, πράξεις που διαπράττονται από τα κατώτερα κοινωνικά στρώματα, και αντίστοιχα να υφίσταται μία αυστηρή μεταχείριση των συγκεκριμένων κοινωνικών ομάδων τόσο από την αστυνομία, όσο και από τους σωφρονιστικούς υπαλλήλους, αλλά και από το εν γένει σύστημα απονομής της δικαιοσύνης στο σύνολό του, κατά το στάδιο εφαρμογής του νόμου. Από την άλλη, πράξεις, ακόμη και ιδιαίτερα κοινωνικά επιβλαβείς και με δυσάρεστα αποτελέσματα για πλήθος ατόμων και του κοινωνικού συνόλου εν γένει, οι οποίες διαπράττονται από άτομα κύρους, παραμένουν «αθέατες», και είτε δεν τυποποιούνται καν ως εγκλήματα, είτε χαρακτηρίζονται μεν ως αδικήματα, αλλά επισύρουν ασήμαντες ποινές.

Η επιλεκτικότητα μάλιστα του ποινικού συστήματος, αποτέλεσε κύριο θέμα, που απασχόλησε όλες τις εγκληματολογικές θεωρίες. Εκπρόσωποι δε όλων των εγκληματολογικών θεωριών εντόπισαν τούτη την επιλεκτική λειτουργία του νόμου.

---

¹³ Χουλιάρας, Α. (2019), Εγκληματικότητα των ισχυρών: Εγκληματολογική θεωρία και ποινική προβληματική, σε Βιδάλη Σ./ Κουλούρης Ν. Κ./ Παπαχαράλαμπος Χ. «Εγκλήματα των ισχυρών: Διαφθορά, οικονομικό και οργανωμένο έγκλημα». Αθήνα: Εκδόσεις ΕΑΠ, σελ. 73

1.2 Sutherland και επιλεκτικότητα του νόμου

Ο Sutherland, ήδη από το 1939, άσκησε κριτική στην τότε διαμορφωθείσα κατάσταση στην Εγκληματολογία, καθώς διέκρινε ότι εγκληματούν και τα ανώτερα κοινωνικά στρώματα, κι όχι μόνο οι εγκληματίες του μπλε κολάρου, εισάγοντας έτσι τη θεωρία του για τα εγκλήματα του λευκού κολάρου¹⁴.

Διέκρινε, ωστόσο, ο Sutherland, την ευνοϊκή μεταχείριση και επιλεκτική εφαρμογή του νόμου, στην περίπτωση που εγκληματούν τα άτομα κύρους, που βρίσκονται σε θέσεις ισχύος, σε σχέση με τα εγκλήματα που διαπράττουν περιθωριοποιημένα άτομα. Αν και με βάση το Sutherland, εγκληματίας μπορεί να είναι ο οποιοσδήποτε, και δε συνδέεται η εγκληματικότητα με την φτώχεια, με τις ψυχικές και παθολογικές καταστάσεις του δράστη, και την κοινωνική του θέση, αποτελεί δηλαδή το έγκλημα διαταξικό φαινόμενο, εντούτοις η αντιμετώπιση των εγκληματιών, προερχόμενων από τα ανώτερα κοινωνικά στρώματα, είναι εντελώς διαφορετική και σαφώς ευμενέστερη.

Καταρχάς, οι εγκληματίες του λευκού κολάρου, στη συνείδηση του μέσου ανθρώπου, δεν θεωρούνται καν εγκληματίες. Τα εγκλήματά τους παραμένουν στην αφάνεια, δεν γίνονται αντιληπτά ως εγκλήματα, οι δε ποινές είναι κυρίως διοικητικού χαρακτήρα. Μπορεί να πει κανείς ότι εφαρμόζεται το διοικητικό είτε το αστικό δίκαιο, όχι όμως το ποινικό, στην περίπτωση των εγκλημάτων του λευκού περιλαιμίου¹⁵. Οι δε ποινές είναι διοικητικής φύσεως.

Με τις αντιλήψεις και τις θεωρίες του Sutherland, λοιπόν, υπήρξε εκ πρώτης μία απόρριψη της έννοιας του παθολογικού εγκληματία και ταυτόχρονα μία παραδοχή της εγκληματικότητας και των ανώτερων κοινωνικά στρωμάτων, παραδοχή η οποία οδήγησε σε δεύτερο χρόνο σε προβληματισμό για την επιλεκτικότητα του νόμου απέναντι στους ισχυρούς. Το ζήτημα αυτό απασχόλησε στην πορεία και άλλους εγκληματολόγους και λοιπές εγκληματολογικές θεωρίες.

---

¹⁴ Βιδάλη Σ., Κουλούρης Ν., Παπαχαλαράμπους Χ. (2019), ο.π., σελ. 24

¹⁵ Βιδάλη, Σ. (2019), ο.π., σελ. 41

1.3 Η επιλεκτικότητα του νόμου υπό το πρίσμα της θεωρίας του χαρακτηρισμού και ετικέτας

Μεταξύ των κύριων εκφραστών της θεωρίας του χαρακτηρισμού ή της ετικέτας, υπήρξε ο Becker. Με τη θεωρία τούτη, μετατοπίζεται πλέον το ενδιαφέρον από τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του εγκληματία και δίνεται βαρύτητα σε κοινωνικές παραμέτρους που κατασκευάζουν το έγκλημα¹⁶. Πρόκειται για μια ιδιότητα που δίδεται – συνοδεύει συγκεκριμένες συμπεριφορές¹⁷.

Βαρύτητα δίδεται, λοιπόν, στον τρόπο με τον οποίο χαρακτηρίζεται κανείς ως εγκληματίας, καθώς και στην δημιουργία κανόνων, της οποίας προηγείται μία σταυροφορία ηθικής, που σκοπό έχει να καταδείξει την αναγκαιότητα δημιουργίας του κανόνα¹⁸.

Ωστόσο, μόνο όσοι έχουν εξουσία και δύναμη, δημιουργούν τους νόμους και αποδίδουν έτσι την ιδιότητα του εγκληματία. Δημιουργούνται δε οι κανόνες, προκειμένου να «εξασφαλίσουν» τους ισχυρούς και να παραμείνουν τελικά τούτοι στην θέση τους¹⁹.

Συνεπώς, και σε τούτη την εγκληματολογική θεωρία, καταδεικνύεται η επιλεκτικότητα του νόμου, και εν προκειμένω, η επιλεκτικότητα σε πρώτη φάση κατά τη δημιουργία του νόμου, και δη κατά την απόδοση της ιδιότητας του εγκληματία²⁰. Ενώ, ως θεωρία αποδέχεται επί της ουσίας ότι όλοι μπορεί να εγκληματούν, απομακρυνόμενη από τις απόψεις περί οντολογικής διαφορετικότητας του δράστη, εντούτοις αποδέχεται ότι όσοι έχουν τη δύναμη να διαμορφώσουν τον νόμο, καταλήγουν να αποδίδουν την ιδιότητα του εγκληματία σε ορισμένους και όχι σε άλλους, ενώ ταυτόχρονα δεν καταδικάζονται όλοι οι αποκλίνοντες. Διακρίνεται μία επιλεκτικότητα, με σκοπό να διατηρηθεί το σύστημα και οι ισχυροί στη θέση τους, ενώ καθοριστικό ρόλο διαδραματίζουν και οι εργολάβοι ηθικής, που προωθούν τους νόμους και καταδεικνύουν τη σπουδαιότητά τους.

---

¹⁶ Βιδάλη, Σ. (2019), ο.π., σελ. 50

¹⁷ Βιδάλη, Σ. (2013), ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΛΟΓΙΑ, σελ. 163

¹⁸ Βιδάλη, Σ. (2019), ο.π., σελ. 48

¹⁹ Βιδάλη, Σ. (2013), ο.π., σελ. 165

²⁰ Δασκαλάκης, Η. (1985), *Η Εγκληματολογία της Κοινωνικής Αντίδρασης*, Αθήνα, Αντ.Ν. Σάκκουλα, σελ. 19

1.4 Η επιλεκτικότητα του νόμου υπό το πρίσμα των συγκρουσιακών εγκληματολογικών θεωριών

Στις συγκρουσιακές θεωρίες, βασικό και κύριο στοιχείο αποτελεί η σύγκρουση, χάριν στην οποία διατηρείται η συνεκτικότητα και συνοχή της κοινωνίας, κινητοποιούνται ομάδες ατόμων σε μια κοινωνία και συμβάλλει αυτή η σύγκρουση τελικά στην αποκατάσταση της ενότητας²¹.

Ανάμεσα στους κύριους εκφραστές των συγκρουσιακών θεωριών, διακρίνει κανείς τον Vold, ο οποίος αναφέρθηκε τόσο στην σύγκρουση μεταξύ των διάφορων κοινωνικών ομάδων, όσο και στην έννοια της εγκληματοποίησης, δηλαδή στην απόδοση της ιδιότητας του εγκληματία. Κατά τον Vold, η εγκληματοποίηση, ήτοι η απόδοση της ιδιότητας του εγκληματία συναρτάται άμεσα με την εξουσία. Στην κοινωνία, συγκρούονται ομάδες με διαφορετικά συμφέροντα και τελικά η σύγκρουση λύεται υπέρ αυτών που έχουν την εξουσία.

Ο Vold, λοιπόν, δέχεται, ότι κατά το στάδιο της νομοθέτησης – δημιουργίας των κανόνων υφίσταται μία επιλεκτική λειτουργία, καθότι οι νόμοι δημιουργούνται και καθίστανται εγκληματικές κάποιες συμπεριφορές, μόνο προς όφελος των ισχυρών. Εντούτοις, εκ μέρους των Vold, δεν γίνεται καμία αναφορά στην επιλεκτικότητα κατά το στάδιο της εφαρμογής του νόμου. Άλλος εκφραστής των συγκρουσιακών θεωριών υπήρξε ο Turk, ο οποίος επίσης τόνισε την επιλεκτική λειτουργία του νόμου, υπό την έννοια ότι ο νόμος υποστηρίζει τα συμφέροντα συγκεκριμένων κοινωνικών ομάδων. Η διαδικασία της εγκληματοποίησης συνδέεται αδιαμφισβήτητα με τους προστάτες του νόμου και την εξουσία που αυτοί έχουν²².

Σε αντίθεση, βέβαια με τον Vold, ο Turk αναφέρθηκε στην επιλεκτικότητα του νόμου και κατά το στάδιο της δευτερογενούς εγκληματοποίησης, τονίζοντας την επιλεκτική εφαρμογή του νόμου εκ μέρους των διωκτικών αρχών. Η δε επιλεκτικότητα τούτη κατά το στάδιο της δευτερογενούς εγκληματοποίησης συναρτάται με κάποιες μεταβλητές, μεταξύ των οποίων τόσο ο βαθμός υπεροχής αυτών που εφαρμόζουν τον νόμο σε σχέση με τους παραβάτες, όσο και το νόημα που έχει ο νόμος και η παράβαση για τις αρχές που εφαρμόζουν και προστατεύουν τελικά τον νόμο²³. Τέλος, και ο Ρίτσαρντ Κούνι ασπάζεται την άποψη ότι σε ένα πλαίσιο αντικρουόμενων συμφερόντων, η νομοθέτηση αλλά και η εφαρμογή του νόμου ικανοποιεί τελικά τα συμφέροντα εκείνων των κοινωνικών ομάδων που έχουν την ισχύ και εξουσία²⁴.

---

²¹ Βιδάλη, Σ. (2013), ο.π., σελ. 171

²² Βιδάλη, Σ. (2013), ο.π., σελ. 174

²³ Βιδάλη, Σ. (2013), ο.π., σελ. 174

²⁴ Βιδάλη Σ., Κουλούρης Ν., Παπαχαλαράμπους Χ. (2019), ο.π., σελ. 31

Συνεπώς, και μέσα από τις θεωρίες της σύγκρουσης, οι οποίες εγκαταλείπουν πλέον τις απόψεις για οντολογική διαφορετικότητα του δράστη, διαφαίνεται η επιλεκτική λειτουργία του νόμου, τόσο κατά το στάδιο της πρωτογενούς όσο και της δευτερογενούς εγκληματοποίησης. Δίδεται δε προβάδισμα με τις θεωρίες αυτές στις σχέσεις με την εξουσία και τα ισχυρά συμφέροντα για την απόδοση της έννοιας του παραβάτη – εγκληματία. Η δε τύχη και τα συμφέροντα των κατώτερων κοινωνικών τάξεων καθορίζονται από τις ισχυρές ομάδες²⁵.

1.5 Μαρξιστικές προσεγγίσεις και επιλεκτικότητα

Η επιλεκτικότητα του νόμου επισημάνθηκε σαφέστατα και στο πλαίσιο της μαρξιστικής εγκληματολογίας.

Πρόδρομος των μαρξιστικών αντιλήψεων ο Bonger, επεσήμανε αφενός μεν ότι εγκληματούν τόσο τα κατώτερα κοινωνικά στρώματα όσο και οι ισχυροί, αφετέρου δε ότι στο πλαίσιο της καπιταλιστικής κοινωνίας, όπου συναντά κανείς τους υποτακτικούς και κυριαρχικούς, προβάδισμα δίνεται στα συμφέροντα των κυριαρχικών, οι οποίοι έχουν την εξουσία και τη δύναμη να ορίζουν κάθε φορά ποιες συμπεριφορές θα είναι ποινικά κολάσιμες και ποιες όχι²⁶.

Τούτο έχει ως αποτέλεσμα να διαμορφώνεται ο νόμος προς όφελος της άρχουσας τάξης, οι συμπεριφορές των μελών της να μην χαρακτηρίζονται ως επιβλαβείς, αλλά ακόμη κι αν άτομα τα ανήκοντα στην άρχουσα τάξη παραβιάσουν τον νόμο, τούτος καθίσταται «ανενεργός», με αποτέλεσμα την ατιμωρησία τους.

Διακρίνει μάλιστα τα οικονομικά εγκλήματα από εκείνα του λευκού κολάρου, ισχυριζόμενος ότι τα εγκλήματα του λευκού περιλαιμίου σχετίζονται άμεσα με το καπιταλιστικό σύστημα και την προώθηση οικονομικών συμφερόντων, ενώ έχουν ημι-νόμιμο χαρακτήρα, γεγονός που οδηγεί είτε στην πλήρη ατιμωρησία τους είτε σε ποινές ιδιαίτερα ασήμαντες.

Περαιτέρω, και ο Gordon αντιλαμβάνεται ότι το έγκλημα έχει διαταξικό χαρακτήρα, υπό την έννοια ότι εγκληματούν τόσο οι ισχυροί όσο και η εργατική τάξη. Ωστόσο, δίδεται βαρύτητα στα εγκλήματα της εργατικής τάξης, ώστε να αποσπάται η προσοχή από τα εγκλήματα των ισχυρών, τα οποία και αντιμετωπίζονται εντελώς διαφορετικά - επιλεκτικά.

---

²⁵ Δασκαλάκης, Η. (1985), ο.π., σελ. 60-64

²⁶ Βασιλαντωνοπούλου, Β. (2012), , σελ. 134

1.6 Η επιλεκτικότητα του νόμου στην Κριτική Εγκληματολογία

Τα τέλη της δεκαετίας του 1960 και οι αρχές της δεκαετίας του 1970 θα αποτελέσουν κομβικό σημείο – σημείο ανατροπής στον κλάδο της εγκληματολογίας, καθώς είναι το χρονικό σημείο που κάνει την εμφάνισή της η Κριτική Εγκληματολογία ως μία αντίρροπη δύναμη απέναντι στη μέχρι τότε συμβατική εγκληματολογία. Ο νόμος παύει πλέον να θεωρείται ουδέτερος. Εξυπηρετεί και εκπροσωπεί συγκεκριμένα συμφέροντα, τα συμφέροντα των ισχυρών, ενώ ακριβώς αυτή η δύναμη και κοινωνική θέση των ισχυρών εξασφαλίζει διαφορετική, ευμενή και επιλεκτική μεταχείριση. Τα δε εγκλήματα των ισχυρών, αν και παραμένουν σε σημαντικό βαθμό αθέατα και ατιμώρητα, εντούτοις προκαλούν πολλές φορές μεγαλύτερες βλάβες στο κοινωνικό σύνολο, συγκριτικά με εγκλήματα που διαπράττονται από τα κατώτερα κοινωνικά στρώματα.

Στους σημαντικότερους εκπροσώπους της Κριτικής Εγκληματολογίας, οι οποίοι αναφέρθηκαν και στην επιλεκτική λειτουργία του νόμου, είναι ο Ρίτσαρντ Κούνι και ο Chambliss.

Ο Ρίτσαρντ Κούνι (Quinney) τόνισε την ασάφεια και ατέλεια της έννοιας – όρου του εγκλήματος του λευκού περιλαιμίου, ασάφεια που οδηγεί τελικά σε σύγχυση αναφορικά με τα εγκλήματα που υπάγονται σε αυτή. Προκειμένου να υπερκεράσει αυτή την ασάφεια, προχώρησε σε μία τριχοτόμηση της έννοιας και συγκεκριμένα διατύπωσε την άποψη ότι στα εγκλήματα του λευκού περιλαιμίου εντάσσονται το επαγγελματικό έγκλημα, η επαγγελματική παρέκκλιση και η εγκληματική επαγγελματική παρέκκλιση. Επιπροσθέτως, για τον Quinney, το κοινωνικό status του δράστη επηρεάζει τελικά την απονομή της δικαιοσύνης, αλλά δε συναρτάται με το ποιο έγκλημα θα διαπράξει κανείς, καθότι διαπράττονται εγκλήματα του λευκού περιλαιμίου από άτομα που δεν έχουν το κοινωνικό status που είχε περιγράψει ο Sutherland.

Ωστόσο, δέχεται τη σημασία του κοινωνικού status για μία διαφοροποιημένη απονομή της δικαιοσύνης. Το δε έγκλημα είναι διαρκώς μεταβαλλόμενο, ενώ υπάρχουν διάφορες παράμετροι που επηρεάζουν κάθε φορά την κοινωνική πραγματικότητα του εγκλήματος. Η δύναμη δε της κυρίαρχης τάξης είναι καταλυτική, καθότι εκείνη διαμορφώνει και ορίζει κάθε φορά ποια συμπεριφορά αποτελεί έγκλημα, από εκείνη εξαρτάται η εφαρμογή του νόμου, και τα δικά της συμφέροντα ικανοποιούνται στο πλαίσιο μιας καπιταλιστικής κοινωνίας. Παράλληλα, ορίζονται ως εγκλήματα συμπεριφορές που κατά κόρον τελούνται από κατώτερες κοινωνικές τάξεις.

Κατά τον Quinney, λοιπόν, μέσα στην καπιταλιστική κοινωνία, προκειμένου να διατηρηθεί και να διασφαλιστεί η κυρίαρχη τάξη χρησιμοποιούνται διάφορα μέσα, μεταξύ των οποίων και ο νόμος. Με τον τρόπο αυτό, διασφαλίζεται από τη μια η κυρίαρχη τάξη, από την άλλη

χειραγωγούνται τα κατώτερα στρώματα. Εγκληματικές συμπεριφορές και με ιδιαίτερα επιβλαβείς κοινωνικές συνέπειες δεν χαρακτηρίζονται ως τέτοιες και δεν τιμωρούνται από τον νόμο.

Με βάση τα ανωτέρω, είναι πασιφανές ότι Quinney εντόπισε την επιλεκτικότητα του νόμου τόσο κατά το στάδιο της νομοθέτησης, όσο και κατά το στάδιο απονομής της δικαιοσύνης, όπου το κοινωνικό status του δράστη παίζει καθοριστικό ρόλο.

Σημαντικός εκπρόσωπος της Κριτικής Εγκληματολογίας ο Chambliss, τόνισε κι εκείνος τη διαφορετική αντιμετώπιση των εγκλημάτων των ισχυρών συγκριτικά με τα εγκλήματα κατώτερων κοινωνικών ομάδων, καθότι υφίσταται μία αλληλένδετη σχέση μεταξύ διαμόρφωσης του νόμου και ταξικής διάρθρωσης της κοινωνίας²⁷.

Γενικότερα, διέκρινε μεταξύ «νόμου στην πράξη» και «νόμου στα βιβλία», διάκριση που δικαιολογεί την ατιμωρησία που συνοδεύει τα εγκλήματα του λευκού περιλαιμίου²⁸, καθώς και την πρόβλεψη χαμηλής εγκληματικότητας για τους προλετάριους συγκριτικά με την μπουρζουαζία. Από τις βασικές δε θέσεις του Chambliss ήταν ότι ο νόμος δεν αντανάκλα πράγματι το κοινό περί δικαίου αίσθημα, ο δε σκοπός του δεν είναι πάντα συνυφασμένος με τα αποτελέσματα που έχει η εφαρμογή του²⁹.

Στο πλαίσιο του καπιταλιστικού συστήματος, κατά τον Chambliss, υφίστανται κοινωνικές αντιθέσεις, εντούτοις οι καπιταλιστές ως έχοντες τη δύναμη, δύνανται να εξυπηρετούν καλύτερα τα συμφέροντά τους³⁰ και να διαμορφώνουν ακόμη και τον ποινικό νόμο προς όφελός τους, εξασφαλίζοντας την απαραίτητη ατιμωρησία των εγκλημάτων τους.

Εκφράζεται γενικότερα η πολιτική βούληση της άρχουσας τάξης, των ισχυρών, γεγονός που αποτυπώνεται τόσο κατά τη δημιουργία του νόμου, όσο και κατά την εφαρμογή του.

Στο δε κλίμα ατιμωρησίας που συνοδεύει τα εγκλήματα του λευκού περιλαιμίου, καθοριστικός είναι ο ρόλος του ίδιου του κράτους, που συντηρεί την διαμορφωθείσα κατάσταση και πολλές φορές τη διευκολύνει, καθώς δημιουργείται ένα αλισβερίσι, μια «συνεργασία» ανάμεσα στο κράτος, στους ισχυρούς, και που τελικά καταλήγει να συμβιώνει η νομιμότητα με την παρανομία, και ένα κράτος να αδρανεί συνειδητά μπροστά στα εγκλήματα των ισχυρών. Εν αντιθέσει, όλη η αυστηρότητα του νόμου εξαντλείται μπροστά στα εγκλήματα των χαμηλότερων κοινωνικών στρωμάτων.

---

²⁷ Βασιλαντωνπούλου, Β. (2012), σελ. 138

²⁸ Βασιλαντωνπούλου, Β. (2012), σελ. 13

²⁹ Βασιλαντωνπούλου, Β. (2012), σελ. 139

³⁰ Βασιλαντωνπούλου, Β. (2012), σελ. 141

Μέσα σε αυτό το διαμορφωθέν πλαίσιο, αδιαμφισβήτητα, ο Chambliss δέχεται την διαφορετική και επιλεκτική αντιμετώπιση των ισχυρών, καθώς τούτοι έχουν τη δυνατότητα λόγω της ισχύος τους αλλά και του κοινωνικού τους status, να διαμορφώνουν τον νόμο, αλλά ταυτόχρονα λόγω του δικτύου γνωριμιών τους και της διαλεκτικής σχέσης τους με το κράτος, επιτυγχάνουν και την ευνοϊκή εφαρμογή του νόμου και την ατιμωρησία τους.

Συμπερασματικά, είναι εμφανές ότι όλες οι ανωτέρω εγκληματολογικές θεωρίες ανέδειξαν και εντόπισαν την επιλεκτικότητα του νόμου αναφορικά με τα εγκλήματα της άρχουσας τάξης – των ισχυρών. Από τη μια, οι συγκρουσιακές θεωρίες, εστιάζοντας στην σύγκρουση των διάφορων ομάδων στην κοινωνία, καταλήγουν ότι οι ανώτερες κοινωνικές τάξεις καταφέρνουν και υπερισχύουν στην σύγκρουση αυτή, λόγω της ισχύος τους και δεν αποδίδεται τελικά σε εκείνους η ιδιότητα του εγκληματία. Από την άλλη, οι μαρξιστές εγκληματολόγοι εστιάζουν κατά βάση στο καπιταλιστικό σύστημα, και στην εξουσία των καπιταλιστών – ισχυρών, στην οποία και οφείλεται η επιλεκτικότητα του νόμου. Τέλος, η Κριτική Εγκληματολογία, αποδεχόμενη και εκείνη την επιλεκτική αυτή λειτουργία, θέτει ένα πρόσθετο παράγοντα, τη σύμπραξη του κράτους, το οποίο είτε αδρανεί προς όφελος των ισχυρών είτε ενεργεί και προωθεί τελικά τα συμφέροντά τους, ώστε τελικά να διατηρείται και να συντηρείται αυτή διαλεκτική σχέση νομιμότητας και παρανομίας.

2^ο Κεφάλαιο: Η επιλεκτικότητα του νόμου κατά το στάδιο της νομοθέτησης και της εφαρμογής του νόμου

Η επιλεκτικότητα του νόμου είναι άμεσα συνδεδεμένη με τη διαδικασία εγκληματοποίησης, και δη τόσο της πρωτογενούς, όσο και της δευτερογενούς εγκληματοποίησης. Απαντάται, αφενός μεν στο στάδιο της δημιουργίας των νόμων και της απόδοσης της έννοιας του εγκλήματος και της ιδιότητας του εγκληματία, αφετέρου δε κατά το στάδιο εφαρμογής των νόμων από τους επιμέρους φορείς επιβολής αυτών.

Η δε διαδικασία εγκληματοποίησης είναι σαφώς μία άκρως μεροληπτική διαδικασία, καθότι τα ανώτερα κοινωνικά στρώματα λόγω της κοινωνικοοικονομικής ισχύος τους, αλλά και της επαφής τους με τους φορείς της νομοθετικής - εκτελεστικής εξουσίας, αλλά και με το κράτος εν γένει, δύνανται να επηρεάσουν τόσο την νομοθέτηση όσο και την εφαρμογή των νόμων, προς εξυπηρέτηση των δικών τους συμφερόντων.

Κατωτέρω, αναλύεται τόσο η επιλεκτικότητα κατά το στάδιο της νομοθέτησης, όσο και κατά το στάδιο εφαρμογής του νόμου.

2.1 Η επιλεκτικότητα του νόμου κατά το στάδιο της νομοθέτησης

Συνταγματικά κατοχυρωμένο δικαίωμα είναι η ισότητα των πολιτών ενώπιον του νόμου. Ωστόσο, παρά τη συνταγματική περιβολή του εν λόγω δικαιώματος, ουδόλως μπορεί να διακρίνει κανείς την ισότητα τούτη εν τοις πράγμασι. Κατά πρώτον, στο στάδιο της νομοθέτησης – δημιουργίας των νόμων, διακρίνεται μία άνιση μεταχείριση και αντιμετώπιση των πολιτών, που καταλήγει σε επιλεκτική λειτουργία του νόμου υπέρ κάποιας ομάδας συμφερόντων και σε βάρος κάποιας άλλης. Ειδικότερα, δεν ποινικοποιούνται αδιακρίτως όλες οι πράξεις που στρέφονται κατά προστατευόμενων έννομων αγαθών ή που προκαλούν βλάβη, αλλά ως επί το πλείστον ποινικοποιούνται εκείνες οι πράξεις που διαπράττονται από τα κατώτερα κοινωνικά στρώματα, περιθωριοποιημένες ομάδες, που μπορούν εύκολα να εντοπιστούν αλλά και παρουσιάζουν ταυτόχρονα υψηλή θεατότητα.

Από την άλλη, παραμένουν στο «απυρόβλητο» και δεν ποινικοποιούνται καν, πράξεις που ενδεχομένως να προκαλούν βλάβη και σε μεγαλύτερο μέρος του κοινωνικού συνόλου, οι οποίες διαπράττονται από τα ανώτερα κοινωνικά στρώματα, τους ισχυρούς, ήτοι την άρχουσα τάξη, η οποία λόγω της οικονομικής ισχύος της, του κοινωνικού status και της διασύνδεσής της με το

κράτος και τους αξιωματούχους, δύναται να επηρεάζει τα κέντρα λήψης των αποφάσεων, τους ίδιους τους φορείς της νομοθετικής εξουσίας. Το αποτέλεσμα είναι οι πράξεις τους να μην χαρακτηρίζονται και να μην τυποποιούνται καν ως εγκλήματα, και ως εκ τούτου να μην αποδίδεται σε εκείνους η ιδιότητα του εγκληματία.

Τα εγκλήματα αυτά δεν παρουσιάζουν υψηλή θεατότητα, κι ακόμη κι όταν τιμωρούνται, οι ποινές είναι ασήμαντες και προσιδιάζουν περισσότερο στο αστικό ή διοικητικό, όχι όμως στο ποινικό δίκαιο, παρά τη βαρύτητα της παράβασης.

Τούτο οφείλεται στο γεγονός ότι αρχικά το ενδιαφέρον επικεντρώθηκε προς το συμβατικό έγκλημα. Ωστόσο, με αφετηρία τη θεωρία του Sutherland για τα εγκλήματα του λευκού περιλαιμίου, αλλά και τις μετέπειτα εστιάσεις κυρίως της Κριτικής Εγκληματολογίας για τα εγκλήματα των ισχυρών, κατεγράφη προσπάθεια για να εξεταστεί το εγκληματολογικό φαινόμενο στο σύνολό του³¹. Τα εγκλήματα των ισχυρών επισύρουν ιδιαίτερα βλαπτικές συνέπειες για το κοινωνικό σύνολο, διαπράττονται από τους ισχυρούς, από το ίδιο το κράτος ή με τη συνδρομή ή την αδράνειά του, από επιχειρήσεις και πάντα στο πλαίσιο μία τυπικά νόμιμης οργάνωσης³². Ακριβώς, λόγω αυτής της ιδιαιτερότητάς τους, είναι εγκλήματα, που όπως ελέχθη ανωτέρω, παραμένουν «αθέατα», ενώ πολλές φορές εξασφαλίζεται και η απαραίτητη ατιμωρησία τους.

Μετά τη στροφή τούτη και το ενδιαφέρον να εξεταστεί το εγκληματικό φαινόμενο στο σύνολό του, σταδιακά υπήρξαν σε επίπεδο νομοθέτησης, διατάξεις που άπτονται αυτών των εγκλημάτων. Εντούτοις, ακόμη και στην περίπτωση ποινικής νομοθέτησης και δημιουργίας κανόνων σε βάρος των ισχυρών, διακρίνεται η επιλεκτικότητα του νόμου.

Τούτο, διότι η επιλεκτικότητα του νόμου, κατά το στάδιο της νομοθέτησης, απαντάται όχι μόνο με την έννοια της απόλυτης μη ποινικοποίησης των πράξεων των ισχυρών, αλλά και με την ψήφιση και νομοθέτηση κανόνων εξαιρετικά ευνοϊκών για συγκεκριμένες ομάδες του πληθυσμού. Έτσι, η επιλεκτικότητα εντοπίζεται αφενός μεν ως πλήρης μη ποινικοποίηση κάποιων συμπεριφορών και δη προερχόμενων από τις ομάδες ισχυρών συμφερόντων, με αποτέλεσμα στις πράξεις τους να μην αποδίδεται καν η έννοια του εγκλήματος, αφετέρου δε με την ποινικοποίηση σε πρώτο στάδιο κάποιων πράξεων των ισχυρών, αλλά με την ταυτόχρονη δημιουργία

---

³¹ Δρ Αλοσκόφης, Ο. (2015), ο.π.

³² Δρ Αλοσκόφης, Ο. (2015), ο.π.

«ασφαλιστικών δικλίδων» στις ίδιες τις διατάξεις των νόμων, που οδηγούν και πάλι στην ατιμωρησία τους.

Χαρακτηριστικές τέτοιες περιπτώσεις είναι λόγου χάρη η πολύ σύντομη παραγραφή κάποιων εξ αυτών των αδικημάτων, είτε ακόμη και η μη δυνατότητα αυτεπάγγελτης δίωξης³³, αλλά μόνο κατόπιν εγκλήσεως, όπως συμβαίνει και στην περίπτωση της απιστίας των τραπεζικών στελεχών. Σε άλλες περιπτώσεις, πράξεις κακουργηματικής φύσεως αντιμετωπίζονται και ποινικοποιούνται απλώς ως πλημμελήματα, ή προβλέπονται ποινές απλώς αστικής ή διοικητικής φύσεως, γεγονός που σε σημαντικό βαθμό οφείλεται ότι σε πολλές χώρες, όπως και στην Ελλάδα δεν αναγνωρίζεται η ποινική ευθύνη νομικών προσώπων³⁴, οπότε και νομικά πρόσωπα και μεγάλοι οργανισμοί μένουν στο απυρόβλητο κι εκτός «ποινικών νόμων».

Ως εκ τούτου, αν και πλέον έχουν έρθει στο προσκήνιο και τα εγκλήματα των ισχυρών, γίνεται συχνά λόγος γι' αυτά, υποτυπωδώς δε κάποιες φορές ποινικοποιούνται, εντούτοις εξακολουθεί να διακρίνεται η επιλεκτικότητα του νόμου ως προς αυτά. Όπως δε θα αναλυθεί κατωτέρω, η επιλεκτικότητα τούτη διακρίνεται, ίσως και πιο έντονα, και κατά το στάδιο εφαρμογής των νόμων, καθώς οι διάφοροι φορείς κοινωνικού ελέγχου εξαντλούν την αυστηρότητά τους στα κατώτερα κοινωνικά στρώματα.

---

³³ Δρ Αλοσκόφης, Ο. (2015), ο.π.

³⁴ Δρ Αλοσκόφης, Ο. (2015), ο.π.

2.2. Η επιλεκτικότητα του νόμου κατά το στάδιο της εφαρμογής του νόμου

Σύμφωνα με την Κριτική Εγκληματολογία, αλλά και με βάση όσα αναλύθηκαν ανωτέρω, η επιλεκτικότητα του νόμου διακρίνεται όχι μόνο κατά το στάδιο παραγωγής των κανόνων, αλλά και κατά το στάδιο εφαρμογής αυτών από τους επίσημους φορείς κοινωνικού ελέγχου και συγκεκριμένα από την αστυνομία, από τους φορείς απονομής της δικαιοσύνης, ήτοι τις δικαστικές και εισαγγελικές αρχές, και τέλος από τους σωφρονιστικούς υπαλλήλους.

Πράγματι, είναι βαθιά ριζωμένη πεποίθηση στους ανωτέρω φορείς κοινωνικού ελέγχου ότι επικίνδυνα είναι τα περιθωριοποιημένα άτομα και τα άτομα από τα κατώτερα κοινωνικά στρώματα, όπου και εξαντλούν την αυστηρότητά τους κατά την εφαρμογή του νόμου. Από την άλλη, επιδεικνύουν εξαιρετική επιείκεια στα ανώτερα κοινωνικά στρώματα και πολλές φορές ακόμη και ανοχή στις καθ' όλα παράνομες πράξεις τους. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα, πολλές φορές, η εφαρμογή του νόμου και η αντίδραση στις διάφορες αξιόποινες πράξεις, να μην είναι ανάλογη της βλάβης που προκαλείται, καθότι τα εγκλήματα των ισχυρών πολλάκις επισύρουν σημαντικές κοινωνικά βλαπτικές συμπεριφορές.

2.2.1 Αστυνομία

Μεταξύ των φορέων επίσημου κοινωνικού ελέγχου, η αστυνομία, διαδραματίζει ή ορθότερα οφείλει να διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο στην πρόληψη και καταπολέμηση του εγκλήματος. Ως δημοκρατικός θεσμός και βασικός πυλώνας μιας δημοκρατικής κοινωνίας, η αστυνομία εγγυάται και προστατεύει την περιουσία των πολιτών και τη δημόσια ασφάλεια.

Ωστόσο, ακριβώς λόγω της εξουσίας που διαθέτει η αστυνομία, πολλές φορές καταχράται αυτή της τη δύναμη, με αποτέλεσμα όχι μόνο να μην εγγυάται την ασφάλεια και τα δικαιώματα των πολιτών, αλλά να καταλήγει η ίδια να καταπατά και να παραβιάζει τα δικαιώματά τους.

Παρατηρούνται φαινόμενα, όπου η αστυνομία, επηρεασμένη από εξωνομικούς παράγοντες, εξαντλεί την αυστηρότητά της σε άτομα περιθωριοποιημένα, και μάλιστα πολλές φορές κινούμενη απλώς και μόνο από στερεοτυπικές αντιλήψεις κι όχι από αποδείξεις για τέλεση εγκλημάτων. Από την άλλη, δείχνει μία εύνοια και επιλεκτική αντιμετώπιση στα ανώτερα κοινωνικά στρώματα, κάνοντας πολλές φορές τα «στραβά μάτια».

Η επιλεκτικότητα της αστυνομίας εκδηλώνονται αφενός μεν με την επιλεκτική της δράση σε βάρος συγκεκριμένων ομάδων και την μην μη ενασχόληση με άλλους δράστες, προερχόμενους από ανώτερα κοινωνικά στρώματα, που διαπράττουν εγκλήματα με μειωμένη ή καθόλου

θεατότητα, αφετέρου δε με διαφοροποιημένη αλλά και προνομιακή δράση³⁵. Στην περίπτωση δε της διαφοροποιημένης δράσης, η ίδια η αστυνομία αν και αποφασίζει να διενεργήσει λόγω χάρη ελέγχους, ενημερώνει η ίδια τους ελεγχόμενους και εν συνεχεία δεν καταγράφει παραβάσεις.

Η αστυνομία και τα όργανά της, οι αστυνομικοί, όπως προελέχθη, λειτουργούν επιλεκτικά σε βάρος συγκεκριμένων ομάδων και προς όφελος άλλων. Τούτο οφείλεται σε βαθιά ριζωμένες πεποιθήσεις, στερεότυπα αλλά και κοινωνικούς παράγοντες που έχουν διαμορφώσει την επαγγελματική συμπεριφορά των αστυνομικών. Μάλιστα, οι περισσότεροι από αυτούς λειτουργούν εμπειρικά, και δεν έχουν λάβει καν την κατάλληλη εκπαίδευση για το πως τελικά οφείλουν να ενεργούν σε κάθε επιμέρους κατηγορία εγκληματία.

Κατά το πλείστον, ενεργούν σε βάρος συγκεκριμένων κοινωνικών ομάδων, όπως σε βάρος των Ρομά, τοξικοεξαρτημένων, προσφύγων και μεταναστών, ήτοι συνολικά ανθρώπων προερχόμενων από τις κατώτερες κοινωνικές τάξεις. Προβαίνουν σε κατάχρηση εξουσίας και άσκηση υπέρμετρης βίας σε βάρος τους, ενώ ακόμη και η αστυνόμευση συγκεκριμένων περιοχών γίνεται επιλεκτικά, ήτοι υφίστανται έντονη αστυνόμευση σε περιοχές όπου δρουν και δραστηριοποιούνται τα προαναφερόμενα άτομα.

Μάλιστα, η αστυνομία στρέφεται σταθερά σε αυτές τις ομάδες ανθρώπων, καθώς οι πράξεις αυτών συνήθως συνοδεύονται από έντονη θεατότητα. Είναι εύκολο να εντοπίσει κανείς τη δράση ενός τοξικοεξαρτημένου που γίνεται κατά κόρον σε κοινή θέα, οπότε και πιο εύκολο να στραφεί στην πάταξη αυτής της συμπεριφοράς. Οι πράξεις δε των ισχυρών γίνονται υπογείως, παραμένουν σκοτεινές και αθέατες, οπότε η αστυνομία δεν ασχολείται με αυτές, παρά μόνον εφόσον υπάρξει σχετική καταγγελία – ενημέρωση των αρχών. Το τελευταίο βέβαια είναι εξαιρετικά δύσκολο, έως σπάνιο, καθώς οι ισχυροί έχουν εκείνα τα μέσα, οικονομικά και μη, να εξασφαλίσουν την σιωπή όσων ξέρουν και θα μπορούσαν να καταγγείλουν. Επίσης, μπορούν να εξασφαλίσουν και τη συνδρομή των αστυνομικών και την ανοχή τους, καθότι τα εγκλήματα των ισχυρών βρίσκονται σε άμεση διασύνδεση με την διαφθορά, κι εν προκειμένω με τη διαφθορά των αστυνομικών, οι οποίοι και θα εξασφαλίσουν την προώθηση των συμφερόντων τους.

Επιπροσθέτως, η αστυνομία έρχεται αντιμέτωπη με μεγάλο όγκο υποθέσεων, τις οποίες δεν μπορεί να διεκπεραιώσει στο σύνολό τους. Και στην περίπτωση αυτή, η επιλογή γίνεται με κριτήρια «ταξικά», διότι επιλέγει να στραφεί στα εγκλήματα του δρόμου, κι όχι στα εγκλήματα του λευκού περιλαιμίου, που διαπράττονται από άτομα κύρους.

---

³⁵ Σορβατζιώτη, Δ. (2011), Η "φτώχεια" της δικαιοσύνης. Αθήνα, Εκδόσεις ΚΨΜ, σ.57-58.

Το όλο φαινόμενο μάλιστα φαίνεται να προσλαμβάνει συστημικό χαρακτήρα, καθώς δεν είναι μόνο κάποιοι μεμονωμένοι αστυνομικοί που λειτουργούν επιλεκτικά, αλλά το σύνολο της αστυνομίας, η δε ίδια νοοτροπία και συμπεριφορά διατρέχει όλο το φάσμα της ιεραρχίας της.

2.2.2. Εισαγγελικές και δικαστικές αρχές

Ο εισαγγελέας, ως θεσμός, είναι επιφορτισμένος με την άσκηση της ποινικής δίωξης και την εισαγωγή μίας υπόθεσης στο ακροατήριο, εφόσον λάβει γνώση για τέλεση αδικήματος, είτε κατόπιν έγκλησης, μήνυσης, η αναφοράς. Η άσκηση της ποινικής δίωξης συναρτάται άμεσα με την αρχή της νομιμότητας, καθόσον ο εισαγγελέας οφείλει να προχωρήσει στην άσκηση της ποινικής δίωξης, περιοριζόμενη έτσι η διακριτική ευχέρεια της εισαγγελικής αρχής, στην περίπτωση που συντρέχουν οι προϋποθέσεις που θέτει ο νόμος.

Από την άλλη, οφείλει να απέχει από την άσκηση ποινικής δίωξης και να αρχειοθετήσει τη μήνυση - έγκληση, εφόσον υφίστανται περιπτώσεις προφανώς αβάσιμης μήνυσης, αστήρικτης και ανεπίδεκτης δικαστικής εκτιμήσεως, κατά τις ειδικότερες επισημάνσεις του νόμου, όπως αποτυπώνονται στον Ποινικό Κώδικα.

Στην πραγματικότητα, λοιπόν, η εισαγγελική αρχή δεν έχει διακριτική ευχέρεια στην άσκηση του έργου της και ακολουθώντας την αρχή της νομιμότητας, οφείλει να προβεί σε άσκηση της ποινικής δίωξης ή σε αρχειοθέτηση της υπόθεσης. Ωστόσο, παρατηρείται συχνά το φαινόμενο, ακόμη και η εισαγγελική αρχή να λειτουργεί επιλεκτικά, καθώς μπροστά στον όγκο υποθέσεων που καλείται να διεκπεραιώσει, δείχνει «προτίμηση» σε εκείνα τα εγκλήματα που διαπράττονται από τις κατώτερες κοινωνικές τάξεις.

Η επιλεκτική στάση της εισαγγελικής αρχής σε βάρος των κατώτερων κοινωνικά στρωμάτων και προς όφελος των ισχυρών συναρτάται άμεσα με διάφορους παράγοντες, που επηρεάζουν την τελική κρίση της. Πρωτίστως η κοινωνική τάξη των δραστών διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο, η ηλικία τους, το φύλο, η εθνικότητα³⁶. Πράγματι, είναι γεγονός ότι και ο εισαγγελέας, επηρεασμένος από εξωνομικούς παράγοντες, τελικά προχωρά σε άσκηση ποινικής δίωξης σε βάρος ατόμων κατώτερων κοινωνικών τάξεων, καθώς, μεταξύ άλλων υφίστανται στερεοτυπικές αντιλήψεις για τη διάπραξη εγκλημάτων από αυτούς, αλλά επιπροσθέτως, στερούμενοι οικονομικής δυνατότητας, δεν δύνανται να έχουν και την απαραίτητη νομική στήριξη. Αυτό έχει

---

³⁶ Δρ Αλοσκόφης, Ο. (2015), ο.π.

ως αποτέλεσμα να μην μπορούν να αμυνθούν, να επιχειρηματολογήσουν και πολλές φορές να ομολογούν πράξεις που δεν έχουν κάνει.

Οι ισχυροί, από την άλλη, εξαιτίας της οικονομικής τους δύναμης, αλλά και της διαπλοκής του με τους φορείς εξουσίας, δε βρίσκονται στο «στόχαστρο» της εισαγγελικής αρχής, η οποία στην καλύτερη εκδοχή εθελotuφλεί μπροστά στα εγκλήματα τους, στην χειρότερη ανέχεται και αποτελεί κι εκείνη μέρος του διεφθαρμένου συστήματος.

Τέλος, με τον ίδιο τρόπο, φαίνεται να λειτουργούν οι εισαγγελικοί λειτουργοί, όχι μόνο κατά το στάδιο άσκησης της ποινικής δίωξης αλλά και κατά την ακροαματική διαδικασία, στο στάδιο πρότασης επί της ενοχής και επί της ποινής.

Πέραν των εισαγγελικών, υπάρχουν και οι δικαστικοί λειτουργοί, οι οποίοι ενεργούν με τον ίδιο επιλεκτικό τρόπο προς όφελος των ισχυρών. Ενώ, οφείλουν και πρέπει να είναι αμερόληπτοι κατά την απονομή της δικαιοσύνης, ωστόσο είναι επηρεασμένοι κι αυτοί από στερεοτυπικές αντιλήψεις, με αποτέλεσμα οι περισσότερες καταδικαστικές αποφάσεις να αφορούν σε άτομα από τα κατώτερα κοινωνικά στρώματα.

Τα ανώτερα κοινωνικά στρώματα, οι ισχυροί, σπάνια καταδικάζονται, γεγονός που οφείλεται τόσο στην επιλεκτική εφαρμογή του νόμου από τους δικαστές, όσο και στην ήδη υπάρχουσα ευνοϊκή νομοθέτηση, που αφήνει ελάχιστα περιθώρια εμπλοκής τους με τη δικαιοσύνη και καταδίκης τους. Οι νόμοι έχουν διαμορφωθεί με τέτοιο τρόπο που αφήνουν, μέσω ασαφειών που εμπεριέχουν, αρκετά περιθώρια ευελιξίας στους δικαστές, και ταυτόχρονα δυνατότητα ερμηνείας του νόμου προς όφελος των ισχυρών. Με τον τρόπο αυτό, οι δικαστές ενεργούν μεν νομότυπα, πλην όμως επιλεκτικά και μέσα στο πλαίσιο που έχει ήδη προδιαγράψει ο νόμος.

Στις υπάρχουσες ασάφειες του νόμου, που ευνοούν τους ισχυρούς, προστίθεται και η δυνατότητά τους για ισχυρή νομική στήριξη, λόγω της οικονομικής τους επιφάνειας, οπότε και στενεύουν ακόμη περισσότερο οι πιθανότητες καταδίκης τους.

Ωστόσο, κομβικότερο όλων είναι η ίδια η στάση των δικαστών, που, όπως προελέχθη κάθε άλλο παρά αμερόληπτη μπορεί να θεωρηθεί. Σε ένα ήδη ευνοϊκά διαμορφωμένο πλαίσιο υπέρ των ισχυρών, προστίθενται και οι στερεοτυπικές αντιλήψεις των δικαστών, οι οποίες δίνουν βαρύτητα στα κοινωνικά χαρακτηριστικά και κοινωνική τάξη των δραστών.

Με τον ίδιο επιλεκτικό τρόπο πορεύονται οι δικαστές, όχι μόνο κατά το στάδιο κατάφασης της ενοχής, αλλά και κατά το στάδιο επιμέτρησης της ποινής, όπου έχουν και περισσότερες δυνατότητες για άσκηση διακριτικής ευχέρειας. Σπάνια επιβάλλονται αυστηρές ποινές στους

ισχυρούς, οι οποίες εξάλλου δεν προβλέπονται και στις ποινικές διατάξεις. Οι ποινές είναι συνήθως ασήμαντες, μετατρέπονται δε συχνά σε χρηματική ποινή, την οποία οι ισχυροί σαφέστατα έχουν την οικονομική δυνατότητα να ανταπεξέλθουν. Έτσι ικανοποιείται και το περί δικαίου αίσθημα για τιμώρηση των ισχυρών, αλλά από την άλλη η ποινή δεν είναι ουσιαστική.

2.2.3. Σωφρονιστικά καταστήματα

Η επιλεκτικότητα απαντάται ως στοιχείο σε όλους τους φορείς επιβολής του νόμου, μεταξύ δε αυτών και κατά το στάδιο έκτισης της ποινής στα σωφρονιστικά καταστήματα από τους σωφρονιστικούς υπαλλήλους.

Κατά πρώτον, πρέπει να λεχθεί ότι στα σωφρονιστικά καταστήματα καταλήγουν εκείνοι οι δράστες στους οποίους έχει επιβληθεί ποινή στερητική της ελευθερίας και δη ποινή φυλακίσεως. Η ποινή αυτή επιβάλλεται ως κοινωνική αντίδραση σε μία πράξη, ένα έγκλημα που έχουν διαπράξει και τούτο επισύρει αντίστοιχη ποινή με βάση τον Π.Κ.

Αν και από τον 20^ο αιώνα και έπειτα, παρατηρούνται πιο ανθρώπινες σωφρονιστικές πολιτικές σε σχέση με το παρελθόν, εντούτοις εξακολουθούν ακόμη και σήμερα να υφίστανται φαινόμενα καταπάτησης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων εντός των σωφρονιστικών καταστημάτων. Τα φαινόμενα τούτα οφείλονται τόσο στις άσχημες συνθήκες διαβίωσης εντός αυτών, στα κατεστραμμένα και παλιά κτίρια, αλλά και στην συμπεριφορά των σωφρονιστικών υπαλλήλων απέναντι στους κρατούμενους.

Πέραν του δικαιώματος της προσωπικής ελευθερίας, την οποία στερούνται οι κρατούμενοι με την επιβολή της ποινής, όλα τα άλλα δικαιώματά τους παραμένουν σε ισχύ και εξακολουθούν να είναι φορείς όλων των συνταγματικώς κατοχυρωμένων θεμελιωδών δικαιωμάτων³⁷. Ωστόσο, τα δικαιώματά τους αυτά συχνά καταπατώνται εντός του χώρου των φυλακών, πρυτανεύει δε ακόμη κι εκεί η ανισότητα στην αντιμετώπιση των κρατουμένων.

Με σχετική ευκολία μπορεί να εντοπίσει κανείς την επιλεκτική αντιμετώπιση των δραστών που έχουν διαπράξει εγκλήματα του λευκού περιλαιμίου, και προέρχονται από την άρχουσα τάξη σε σχέση με τους δράστες που προέρχονται από τα κατώτερα κοινωνικά στρώματα. Οι ισχυροί παραμένουν ισχυροί ακόμη και κατά τον εγκλεισμό τους. Δυστυχώς υπάρχει διάκριση μεταξύ

---

³⁷ Μπουγάδη Σ. «Οι σύγχρονες τάσεις του εγκλεισμού: Από το αναμορφωτικό ιδεώδες της δεκαετίας του '70 στη σημερινή κατάσταση», Εγκληματολογία, Ιανουάριος 2010, σελ. 28

ισχυρών και αδυνάμων και μέσα στη φυλακή, καθώς η οικονομική και όχι μόνο ισχύς ενός ατόμου εκτός φυλακής, το συνοδεύει και μέσα στη φυλακή, με αποτέλεσμα να συντηρούνται οι όποιες ανισότητες³⁸. Ο δε Loic Wacquant αναφέρει πως η δύναμη του χρήματος κυβερνά, όχι μόνο την ελεύθερη κοινωνία, αλλά και τα σωφρονιστικά ιδρύματα.

Υφίσταται κοινωνική διαστρωμάτωση και εντός των φυλακών, λοιπόν, με αποτέλεσμα να βιώνουν πιο άσχημες συνθήκες διαβίωσης και αυστηρές συμπεριφορές οι δράστες από τα χαμηλότερα κοινωνικά στρώματα, ενώ οι ισχυροί βιώνουν τον εγκλεισμό τους ως μία «απλή παρένθεση» στη ζωή τους, καθώς έχοντας δύναμη και χρήμα εξασφαλίζουν την εύνοια των σωφρονιστικών υπαλλήλων, και συνεπώς καλύτερη ποιότητα ζωής εντός της φυλακής. Αλλά και μετά την αποφυλάκισή τους, το κοινωνικό στίγμα δεν είναι το ίδιο και άμεσα επανεντάσσονται στην κοινωνία.

Χαρακτηριστικό βέβαια είναι ότι ακόμη και στον σωφρονιστικό κώδικα, υπάρχουν διατάξεις αμφιλεγόμενες που κάθε άλλο παρά προωθούν την ισότητα μεταξύ των κρατουμένων. Αναφορικά με τους μεγαλοφειλέτες, δεν προβλέπεται περιορισμός στον αριθμό των επισκέψεων που μπορούν να δέχονται, ενώ δεν ισχύει κάτι αντίστοιχο για τους λοιπούς κρατουμένους. Τούτο βέβαια έρχεται σε αντίφαση με την ίση μεταχείριση και την απουσία όποιας διακριτικής μεταχείρισης που προβλέπεται ομοίως στον σωφρονιστικό κώδικα.

Με βάση όλα τα ανωτέρω, λοιπόν, είναι ξεκάθαρο ότι υφίστανται μία άνιση και επιλεκτική μεταχείριση προς όφελος των ισχυρών και κατά το στάδιο έκτισης της ποινής φυλάκισης στους χώρους των φυλακών, γεγονός που οφείλεται τόσο στην κοινωνική τάξη και οικονομική κατάσταση των κρατουμένων, όσο και στην ελλιπή εκπαίδευση των σωφρονιστικών υπαλλήλων και στην παρείσφρηση της διαφθοράς και στο χώρο αυτό, καθώς οι ισχυροί δύνανται να εξαγοράζουν την όποια ευνοϊκή μεταχείριση.

---

³⁸ Ηλία Ν., Σπυρέα Σ., Φυλακές και εγκληματολογικοί προβληματισμοί ... με αφορμή μια εκπαιδευτική επίσκεψη στο Σωφρονιστικό Κατάστημα Κορυδαλλού, σε the art of crime, Φεβρουάριος 2009, διαθέσιμο σε <https://theartofcrime.gr/old/oldartofcrime/old.theartofcrime.gr/index9fee.html?pgtp=1&aid=1236074783>

3^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ: επιλεκτικότητα του νόμου στον νέο Ποινικό Κώδικα – Νέες Ρυθμίσεις

Το 2019, επί κυβέρνησης ΣΥΡΙΖΑ και σε έντονο πολιτικό σκηνικό αντιπαραθέσεων, ψηφίστηκε ο νέος Ποινικός Κώδικας, ήτοι ο ν. 4619/2019, προκαλώντας θύελλα αντιδράσεων και πληθώρα κριτικών για τις διατάξεις που περιείχε και οι οποίες οδηγούσαν σε ατιμωρησία και σε ευνοϊκή μεταχείριση σε αρκετές περιπτώσεις³⁹. Εξαιτίας των αντιδράσεων αυτών και για να διορθωθούν οι όποιες αστοχίες εντοπίστηκαν, ακολούθησε σχετικά άμεσα η τροποποίησή του με τον ν. 4637/2019 και εν συνεχεία τροποποιήσεις επήλθαν και με τον ν. 4855/2021.

Οι τροποποιήσεις αυτές στον ΠΚ αφορούσαν σαφώς και τα οικονομικά εγκλήματα, εγκλήματα διαφθοράς και εν γένει εγκλήματα των «ισχυρών», τροποποιήσεις οι οποίες επήλθαν με απουσία επαρκούς δημόσιας διαβούλευσης, απουσία της όποιας ειδικής και εμπεριστατωμένης αιτιολογίας και που σε κάθε περίπτωση καταδεικνύουν μια επιλεκτική αντιμετώπιση συγκεκριμένων δραστών.

Μεταξύ των διατάξεων που τροποποιήθηκαν αρχικά με τον ν. 4619/2019 και εν συνεχεία και με τον ν. 4637/2019 ήταν κι η αφορώσα το αδίκημα της απιστίας κατά των τραπεζικών ιδρυμάτων, αλλά και εκείνο της ενεργητικής δωροδοκίας το οποίο υποβαθμίστηκε αρχικά σε πλημμέλημα, καθώς και το αδίκημα της τρομοκρατίας και της διεύθυνσης εγκληματικής οργάνωσης⁴⁰.

Σε όλες τις ανωτέρω ενδεικτικά αναφερόμενες περιπτώσεις, διακρίνεται μία επιλεκτικότητα στην αντιμετώπιση αυτών των αδικημάτων. Όπως προελέχθη, το έγκλημα της ενεργητικής δωροδοκίας αρχικά με τον ν. 4619/2019 υποβαθμίστηκε σε πλημμέλημα, και μόλις με τον ν. 4855/2021 αποκαταστάθηκε το όποιο περί δικαίου αίσθημα, όπου μετετράπη εκ νέου σε κακούργημα, χαιρετίζοντας θετικά την μεταρρύθμιση αυτή και η Επιτροπή της GRECO. Επίσης, εξαιτίας των τροποποιήσεων που επήλθαν με τον ν. 4619/2019, ειδικά για το αδίκημα της τρομοκρατίας, έδιναν το δικαίωμα αποφυλάκισης και στα μέλη της τρομοκρατικής οργάνωσης 17N, ενώ διαφαινόταν και μία ευνοϊκή μεταχείριση για τα μέλη της ΧΡΥΣΗΣ ΑΥΓΗΣ με τις αλλαγές στην περίπτωση της διεύθυνσης εγκληματικής οργάνωσης.

³⁹ Κοσμάτος, Κ. (2020), «Οι πρόσφατες νομοθετικές τροποποιήσεις για το έγκλημα της απιστίας κατά των τραπεζικών ιδρυμάτων», στο The Art of Crime, διαθέσιμο στο <https://theartofcrime.gr/%CE%BF%CE%B9-%CF%80%CF%81%CF%8C%CF%83%CF%86%CE%B1%CF%84%CE%B5%CF%82-%CE%BD%CE%BF%CE%BC%CE%BF%CE%B8%CE%B5%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AD%CF%82-%CF%84%CF%81%CE%BF%CF%80%CE%BF%CF%80%CE%BF%CE%B9%CE%AE%CF%83/>,

⁴⁰ Βούλτεψη Σ., (2024), «ΣΥΡΙΖΑ και Ποινικός Κώδικας: Όλα τα εγκλήματα που δεν βλέπει ο Κασσελάκης» στο Liberal Ελεύθερη Ενημέρωση, Διαθέσιμο στο <https://www.liberal.gr/politiki/syriza-kai-poinikos-kodikas-ola-ta-egklimata-poy-den-blepei-o-kasselakis>

Χαρακτηριστική βέβαια περίπτωση που καταδεικνύει την επιλεκτικότητα του νόμου στις νέες τροποποιήσεις είναι εκείνη του αδικήματος της απιστίας κατά των τραπεζικών στελεχών, που θα αναλυθεί διεξοδικώς και κατωτέρω. Στην πραγματικότητα, ακόμη και με τις τροποποιήσεις που επήλθαν μετά τον ν. 4619/2019, με τον ν. 4637/2019, εξακολούθησε το αδίκημα αυτό να τιμωρείται επιεικώς, μόνο κατ' έγκληση, και επί της ουσίας να ενυπάρχει μία «κρυπτοαμνηστία». Δυστυχώς, υπήρξε ένα ευρύ πλέγμα διατάξεων σε όλες τις τροποποιήσεις που έγιναν στο ΠΚ κατά τα τελευταία χρόνια, από διαφορετικές μάλιστα Κυβερνήσεις, που κατέδειξαν τον μονόπλευρο προσανατολισμό και την «εμμονή» του ποινικού συστήματος κατά των εγκλημάτων των κατώτερων κοινωνικών τάξεων, ενώ από την άλλη αναδείχθηκε η επιείκεια, η επιλεκτικότητα και η τάση για ατιμωρησία απέναντι σε συγκεκριμένες κατηγορίες εγκλημάτων και εγκληματιών που προέρχονται από τις ανώτερες κοινωνικές τάξεις, από την κοινωνικοοικονομική ελίτ.

Αρκετές μάλιστα από τις διατάξεις επικρίθηκαν τόσο από την θεωρία όσο και από την νομολογία ως «φωτογραφικές», και δικαίως, καθώς επηρέασαν και κατηύθυναν την δικαστική κρίση σε εκκρεμείς υποθέσεις, όπως συνέβη και στην περίπτωση των δανείων των πολιτικών κομμάτων. Αναδείχθηκε, λοιπόν, μέσα από αυτές τις τροποποιήσεις ένα βαθύτερο θέμα, εκείνο της συμβιωτικής σχέσης του κράτους, της εξουσίας με τα εγκλήματα των ισχυρών, καθώς οι έχοντες την πολιτική εξουσία έχουν τη δυνατότητα να διαμορφώσουν τον νόμο, να επιτύχουν την ατιμωρησία, την αδρανοποίηση της αντίδρασης των αρχών, και να προστατέψουν τελικά τους ισχυρούς, τα συμφέροντα των οποίων εξυπηρετούν και από τους οποίους εξυπηρετούνται.

Τέλος, η επιλεκτικότητα αυτή του νόμου, διακρίνεται τόσο τις αλλαγές που επήλθαν με τον ν. 4619/2019 επί κυβέρνησης ΣΥΡΙΖΑ, όσο και εν συνεχεία με τις τροποποιήσεις που επήλθαν επί Κυβερνήσεως Νέας Δημοκρατίας, καταδεικνύοντας ότι το «φαινόμενο» είναι παγιωμένο, έχει λάβει συστημικό χαρακτήρα και διατρέχει όλο το πολιτικό φάσμα. Η εύνοια και η επιλεκτική μεταχείριση των ισχυρών και της άρχουσας τάξης είναι παρούσα ανεξαρτήτως ιδεολογίας της εκάστοτε Κυβερνήσεως.

3.1 Το αδίκημα της απιστίας του άρθρου 390 Π.Κ

Το αδίκημα της απιστίας του άρθρου 390 Π.Κ. ήταν ανάμεσα σε εκείνα που πρωταγωνίστησαν στις τροποποιήσεις του Ποινικού Κώδικα, με κύριο ζήτημα στο επίκεντρο των συζητήσεων αν θα διώκεται αυτεπαγγέλτως ή κατ' έγκληση. Ακολούθησε μακρύς δρόμος, με το Σχέδιο Νόμου του νέου Ποινικού Κώδικα (ν. 4619/2019) αρχικά να προβλέπει την κατ' έγκληση δίωξη στο σύνολο των περιπτώσεων, εν συνεχεία λόγω αντιδράσεων που προκλήθηκαν, επικράτησε στον τελικά ψηφισθέντα ν. 4619/2019 η κατ' έγκληση δίωξη μόνο σε συγκεκριμένες περιπτώσεις, ήτοι μόνο στην περίπτωση των πλημμελημάτων. Εν αντιθέσει, διατηρήθηκε η αυτεπάγγελτη δίωξη στην περίπτωση της κακουργηματικής φύσεως απιστίας.

Ωστόσο, μετά τις εκλογές το καλοκαίρι του 2019, η νέα Κυβέρνηση, θέλοντας να προχωρήσει σε τροποποιήσεις στον ήδη ψηφισθέντα Ποινικό Κώδικα, υπέβαλε με τη σειρά της Σχέδιο Νόμου και αναφορικά με το επίμαχο αδίκημα της απιστίας πρότεινε να διώκεται κατ' έγκληση στο σύνολο των περιπτώσεων, τόσο δηλαδή στις περιπτώσεις πλημμελημάτων όσο και κακουργημάτων, με εξαίρεση εκείνες τις περιπτώσεις που στρέφεται κατά των ΟΤΑ, δημοσίου και ΝΠΔΔ, η δε ζημία υπερβαίνει το ποσό των 120.000 ευρώ. Με βάση την αιτιολογική έκθεση του σχεδίου νόμου, αυτή η ομοιόμορφη αντιμετώπιση τόσο στην περίπτωση των πλημμελημάτων όσο και των κακουργημάτων, «επιβάλλεται» και εναρμονίζεται σε ένα γενικότερο πλαίσιο κατ' έγκληση δίωξης που ισχύει στην περίπτωση των περιουσιακών εγκλημάτων⁴¹.

Βέβαια, δεν άργησαν να έλθουν οι πρώτες αντιδράσεις, και κυρίως από την Ένωση Εισαγγελέων Ελλάδος, τονίζοντας ότι με τέτοιου είδους μεταρρυθμίσεις, αρκετές υποθέσεις θα παραμείνουν ατιμώρητες, η δε χώρα μας θα εκτεθεί διεθνώς με τέτοιες επιλογές.

Τελικά, παρά τις όποιες αντιδράσεις, η νέα διάταξη του ν. 4637/2019 για το αδίκημα της απιστίας, προέβλεψε την κατ' έγκληση δίωξη μόνο στην περίπτωση που στρέφεται κατά τραπεζικού ιδρύματος, διάταξη που επέφερε θύελλα αντιδράσεων αλλά και συζητήσεων αναφορικά με τη συνταγματικότητά της, ενώ παράλληλα για όσες περιπτώσεις είχε ήδη ασκηθεί αυτεπαγγέλτως δίωξη, προβλέφθηκε προθεσμία τεσσάρων μηνών, ώστε να δηλωθεί η συνέχιση της δίωξης από τον δικαιούμενο να υποβάλλει έγκληση, αλλιώς θα παύει η σχετική δίωξη.

Μάλιστα, αξιοσημείωτο είναι ότι, λόγω της πανδημίας του κορονοϊού, με υπουργικές αποφάσεις ανεστάλησαν όλες οι νόμιμες και δικαστικές προθεσμίες και εκείνη της τετράμηνης προθεσμίας που αναφέρθηκε ανωτέρω. Ωστόσο, με ΠΝΠ, αναδρομικά επήλθε κατάργηση της

---

⁴¹ Κοσμάτος, Κ. (2020), ο.π.

προαναφερθείσας αναστολής μόνο για την τετράμηνη προθεσμία δήλωσης συνέχισης της δίωξης στην περίπτωση των τραπεζικών ιδρυμάτων.

Παρά κάποιες τροποποιήσεις που επήλθαν στο αδίκημα της απιστίας του άρθρου 390 Π.Κ. με τον πιο πρόσφατο νόμο 4855/2021 και οι οποίες κατά βάση αφορούν το πλαίσιο ποινής, εντούτοις η συγκεκριμένη πρόβλεψη αναφορικά με την υποβολή έγκλησης εφόσον η απιστία στρέφεται κατά τραπεζικών ιδρυμάτων διατηρήθηκε. Μόλις προσφάτως, με τον ν. 5090/2024, αντικαταστάθηκε η εν λόγω διάταξη που προέβλεπε την κατ' έγκληση δίωξη κατά των τραπεζικών ιδρυμάτων, η δε έναρξη ισχύος της νέας διάταξης είναι από 1^η Ιουλίου 2024, ήτοι ακόμη δεν έχει τεθεί σε ισχύ.

Αξιοσημείωτο δε είναι ότι με τις αλλαγές που επήλθαν στο αδίκημα της απιστίας από τον ν. 4619/2019 μέχρι και σήμερα, κομβικής σημασίας είναι ότι προβλέφθηκε η εξάλειψη του αξιοποιίνου και η πλήρης απαλλαγή εφόσον ο υπαίτιος ικανοποιήσει πλήρως τον ζημιωθέντα.

Περαιτέρω, κατωτέρω θα αναλυθεί η αντικειμενική υπόσταση και η υποκειμενική υπόσταση του εγκλήματος, όπως ισχύουν σήμερα.

3.1.1. Αντικειμενική υπόσταση του αδικήματος της απιστίας

Το αδίκημα της απιστίας εντάσσεται στο 23^ο Κεφάλαιο του Π.Κ. και συνεπώς στα εγκλήματα κατά της περιουσίας. Δεδομένης της συστηματικής κατάταξης των αδικημάτων στον Π.Κ. με βάση το προσβαλλόμενο έννομο αγαθό, προκύπτει ξεκάθαρα ότι το προστατευόμενο έννομο αγαθό του εν λόγω αδικήματος είναι η περιουσία στο σύνολό της, τόσο η ιδιωτική, όσο και η δημόσια, όπως αποτυπώνεται στις παρ. 1 και 2 αντίστοιχα του άρθρου 390 Π.Κ.

Βέβαια, έχει υποστηριχθεί η άποψη ότι προστατεύεται και η σχέση εμπιστοσύνης δράστη και παθόντος, αλλά η κρατούσα άποψη είναι ότι το προστατευόμενο έννομο αγαθό είναι η περιουσία. Η δε νομοτυπική μορφή του εν λόγω αδικήματος, όπως αυτό ορίζεται στο άρθρο 390 Π.Κ. έχει ως εξής: *«1. Όποιος κατά παράβαση των κανόνων επιμελούς διαχείρισης προκαλεί εν γνώσει βέβαιη ζημία στην περιουσία άλλου, της οποίας βάσει νόμου ή δικαιοπραξίας έχει την επιμέλεια ή διαχείριση (ολική ή μερική ή μόνο για ορισμένη πράξη), τιμωρείται με φυλάκιση και αν η ζημία που προξενήθηκε είναι ιδιαίτερα μεγάλη, με φυλάκιση τουλάχιστον τριών (3) μηνών και χρηματική ποινή. Αν η ζημία που προκλήθηκε υπερβαίνει συνολικά το ποσό των εκατόν είκοσι χιλιάδων (120.000) ευρώ επιβάλλεται κάθειρξη έως δέκα (10) έτη και χρηματική ποινή. 2. Αν η απιστία στρέφεται άμεσα κατά του νομικού προσώπου του ελληνικού δημοσίου, των νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου ή των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης και η ζημία που προκλήθηκε υπερβαίνει συνολικά των ποσό των εκατόν είκοσι χιλιάδων (120.000) ευρώ επιβάλλεται κάθειρξη τουλάχιστον*

δέκα (10) ετών και χρηματική ποινή έως χίλιες (1.000) ημερήσιες μονάδες. Η πράξη αυτή παραγράφεται μετά είκοσι (20) έτη.».

Με βάση, λοιπόν, την εν λόγω διάταξη, το αδίκημα της απιστίας είναι στην βασική του μορφή κατ' άρθρο 390 παρ. 1 εδ. α πλημμεληματικού χαρακτήρα, ενώ τόσο στο εδ. β της παρ. 1, όσο και στο εδ. α και β της παρ. 2 του ίδιου ως άνω άρθρου προβλέπονται διακεκριμένες παραλλαγές.

Πέραν αυτού, πρόκειται για: α) ένα γνήσιο ιδιαίτερο έγκλημα, καθώς απαιτείται συγκεκριμένη ιδιότητα του δράστη, ήτοι του επιμελητή ή διαχειριστή περιουσίας, β) έγκλημα αποτελέσματος, καθώς επιδρά στο αντικείμενο του εγκλήματος – περιουσία, και ως εκ τούτου ως έγκλημα αποτελέσματος μπορεί να τελεσθεί και δια παραλείψεως, γ) έγκλημα βλάβης, καθώς απαιτείται τρώση – βλάβη της ξένης περιουσίας, και τέλος δ) πρόκειται για στιγμιαίο έγκλημα.

Έχοντας καταγράψει τα βασικά χαρακτηριστικά του αδικήματος της απιστίας, αναφορικά με την αντικειμενική υπόστασή του, μπορεί να λεχθεί ότι τα στοιχεία αυτής (της αντικειμενικής υπόστασης), μετά και την τροποποίηση με τον ν. 4855/2021 είναι τα κάτωθι: α) υποκείμενο του εν λόγω εγκλήματος, που μπορεί να είναι μόνο ο επιμελητής ή διαχειριστής ξένης περιουσίας (γνήσιο ιδιαίτερο έγκλημα), β) ενέργειες διαχειριστή κατά παράβαση των κανόνων επιμελούς διαχείρισης, γ) πηγές της εξουσίας διαχείρισης και επιμέλειας: ο νόμος και η δικαιοπραξία, δ) πρόκληση ζημίας από το δράστη του εγκλήματος, είτε με πράξη είτε με παράλειψη, ε) η προκληθείσα ζημία πρέπει να είναι βέβαιη και στ) να υπάρχει αιτιώδης συνάφεια, ήτοι αιτιώδης σύνδεσμος μεταξύ προκληθείσας ζημίας και διαχείρισης της περιουσίας κατά παράβαση των κανόνων.

Ειδικότερα:

α) Υποκείμενο του εγκλήματος της απιστίας

Υποκείμενο του αδικήματος της απιστίας είναι μόνο το πρόσωπο που έχει τη διαχείριση ή την επιμέλεια ξένης περιουσίας. Πρόκειται για γνήσιο ιδιαίτερο έγκλημα, καθώς ο δράστης πρέπει να φέρει συγκεκριμένη ιδιότητα και δεν μπορεί να είναι ο οιοσδήποτε. Πρέπει να έχει διαχειριστική εξουσία και να επιμελείται ξένη περιουσία, έχοντας τη δυνατότητα να λαμβάνει αποφάσεις κατά την κρίση του, να ενεργεί αυτοβούλως⁴², να έχει εξουσία αντιπροσώπευσης, οπότε και διαφοροποιείται από τα λοιπά πρόσωπα που ναι μεν συνδέονται με ξένη περιουσία, αλλά δεν έχουν ούτε τις παραπάνω εξουσίες ούτε υποχρέωση επιμέλειας αυτής.

---

⁴² Μυλωνόπουλος, Χ. (2016), Ποινικό Δίκαιο Ειδικό Μέρος, σελ. 577

Ο νόμος δε διακρίνει και δεν προκύπτει κάποια εννοιολογική διαφοροποίηση μεταξύ διαχειριστή και επιμελητή ξένης περιουσίας, όπως εξάλλου δέχεται θεωρία και νομολογία. Κατά βάση, πρόκειται για τα άτομα εκείνα που είναι επιφορτισμένα με τη διαχείριση ξένης περιουσίας και έχουν τη δυνατότητα λήψης αποφάσεων κατά την απόλυτη κρίση τους, διακρινόμενα έτσι από τα απλά εκτελεστικά όργανα, που δεν έχουν αντίστοιχες αυξημένες αρμοδιότητες. Διενεργεί δε ο διαχειριστής – επιμελητής τόσο υλικές όσο και νομικές πράξεις, είναι εκείνος που έχει πρωτοβουλία κινήσεων, λαμβάνει και εκτελεί τις αποφάσεις για όλα τα κρίσιμα ζητήματα που αφορούν την περιουσία. Συνήθως, αλλά όχι απαραίτητως, πρόκειται για τα άτομα που βρίσκονται στις ανώτερες βαθμίδες της ιεραρχίας, όπως λόγου χάρη διευθύνοντες σύμβουλοι. Ωστόσο, μπορεί κανείς να είναι στα ανώτερα στρώματα, αλλά να έχει απλώς εκτελεστικές εξουσίες, οπότε και δεν πληρούται το κριτήριο της άσκησης διαχείρισης – επιμέλειας. Από την άλλη, μπορεί κάποιος να βρίσκεται στα μεσαία στρώματα, να είναι επί της ουσίας υπάλληλος, και παρόλα αυτά να έχει διαχειριστική εξουσία. Κρίσιμο δε στοιχείο είναι το στοιχείο της «αυτόβουλης ενέργειας».

β) Ενέργειες διαχειριστή κατά παράβαση των κανόνων επιμελούς διαχείρισης

Με τις τροποποιήσεις που επήλθαν στον ΠΚ αποτυπώθηκε ξεκάθαρα στον ορισμό του αδικήματος της απιστίας, το στοιχείο της παράβασης των κανόνων επιμελούς διαχείρισης ως στοιχείο της αντικειμενικής υπόστασης.

Ο διαχειριστής οφείλει να ενεργεί μέσα στα όρια που σκιαγραφούνται τόσο από την εσωτερική σχέση διαχειριστή και φορέα της περιουσίας, όσο και από τον ίδιο τον νόμο, αλλά και από τα συναλλακτικά ήθη και την καλή πίστη. Μέσα σε αυτό το σκιαγραφούμενο πλαίσιο πρέπει να ενεργεί ο διαχειριστής - επιμελητής, αν και ο νόμος δεν εξειδικεύει περισσότερο την έννοια των κανόνων της επιμελούς διαχείρισης.

Πρόκειται για αόριστη νομική έννοια, η εξειδίκευση της οποίας γίνεται με παραπομπή σε άλλες διατάξεις και εν προκειμένω στον άρθρο 330 του ΑΚ, που ορίζει τι συνιστά αμέλεια και αμελή συμπεριφορά. Ωστόσο, δεν συνεπάγεται ότι κάθε αμελής συμπεριφορά συνιστά παραβίαση του καθήκοντος επιμελείας, αλλά μόνο εκείνη που έχει βαρύνουσα σημασία, συναξιολογείται δε η ιδιαίτερη νομική υποχρέωση του δράστη και οι ικανότητές του, που κρίνονται υποκειμενικά σε κάθε επιμέρους περίπτωση.

γ) Πηγές της εξουσίας διαχείρισης και επιμέλειας: ο νόμος και η δικαιοπραξία

Από τη διάταξη του άρθρου 390 ΠΚ προκύπτει ότι η εξουσία διαχείρισης και επιμέλειας πρέπει να πηγάζει είτε από τον νόμο είτε από την δικαιοπραξία. Ως δικαιοπραξία νοείται εκείνη η σύμβαση που διαμορφώνει τη σχέση μεταξύ διαχειριστή και φορέα της περιουσίας, ενώ στην έννοια του νόμου ως πηγή διαχειριστικής εξουσίας εντάσσεται, μεταξύ άλλων, και η δικαστική απόφαση.

Βέβαια, η ανάθεση της διαχειριστικής εξουσίας με δικαιοπραξία ή με νόμο, αποτελεί τυπικό κριτήριο, που εύκολα μπορεί κανείς να διαγνώσει. Υπάρχουν περιπτώσεις όπου πληρείται το ουσιαστικό κριτήριο, δηλαδή η εν τοις πράγμασι άσκηση της διαχείρισης, χωρίς αυτή να προκύπτει από το νόμο ή την δικαιοπραξία. Ωστόσο, ακόμη και σε αυτή την περίπτωση θα υφίσταται η βούληση του φορέα της περιουσίας, διότι διαφορετικά ο διαχειριστής ενεργεί εντελώς αυθαίρετα.

Συνεπώς, κρίσιμη είναι η εν τοις πράγμασι άσκηση διαχείρισης και όχι απλώς η τυπική ανάθεση καθηκόντων διαχείρισης. Το ίδιο ισχύει και σε περίπτωση που πάσχει για κάποιο λόγο η απόφαση ανάθεσης διαχειριστικής εξουσίας, αλλά τούτη εν τοις πράγμασι ασκείται, πάντα φυσικά με τη βούληση και εν γνώσει του φορέα της περιουσίας.

δ) Πρόκληση ζημίας από το δράστη του εγκλήματος, είτε με πράξη είτε με παράλειψη

Προκειμένου να στοιχειοθετεί το εν λόγω αδίκημα της απιστίας του άρθρου 390 Π.Κ., πρέπει η συμπεριφορά του δράστη, ήτοι πράξη ή παράλειψη, να προκαλεί ζημία στην ξένη περιουσία, νοούμενη τούτη ως το σύνολο αγαθών κυρίως οικονομικών και δη αποτιμητών σε χρήμα, η διαχείριση των οποίων έχει ανατεθεί στο δράστη του αδικήματος.

Η περιουσία τούτη είναι «ξένη» προς το δράστη, και δεν έχει σαφέστατα την συναίνεση του φορέα της περιουσίας για τις βλαπτικές – επιζήμιες πράξεις ή παραλείψεις του, καθότι διαφορετικά θα υφίσταται μεν μια καταρχήν άδικη πράξη, η ύπαρξη όμως τέτοιας συναίνεσης αποτελεί λόγο άρσης του αδικού, οπότε δεν θα είναι και τελειωτικά άδικα.

Δεδομένου δε ότι στην ελληνική έννομη τάξη, αναφορικά με το αδίκημα της απιστίας έχει επικρατήσει η θεωρία της καταχρήσεως, που ήταν κι η επιλογή του ιστορικού νομοθέτη, ζημιώδης ενέργεια υφίσταται μόνο στην περίπτωση της εξωτερικής και δικαιοπρακτικής ενέργειας, ενώ

εξαιρούνται οι υλικές πράξεις από το πεδίο εφαρμογής⁴³. Στο πλαίσιο αυτό εντάσσονται πράξεις, όπως η σύναψη δανείου, εξαιρούνται όμως οι καθαρά υλικές πράξεις, όπως καταστροφική αρχείου των πελατών, καθώς και λοιπές πράξεις που θεωρούμενες ως υλικές – εσωτερικές, εκφεύγουν του πεδίου εφαρμογής⁴⁴.

ε) Η προκληθείσα ζημία πρέπει να είναι βέβαιη

Από τη διατύπωση του νόμου, θα πρέπει η συμπεριφορά του δράστη – διαχειριστή της περιουσίας να προκαλεί ζημία στην ξένη περιουσία, η δε ζημία θα πρέπει να είναι βέβαιη.

Καταρχάς ως ζημία νοείται είτε η μείωση του ενεργητικού, είτε η αύξηση του παθητικού, είτε μπορεί να νοείται και η ματαίωση της αύξησης του ενεργητικού και μείωσης του παθητικού⁴⁵.

Αξίζει να σημειωθεί ότι σε όλα τα περιουσιακά αδικήματα, για τον υπολογισμό της ζημίας, ακολουθείται η θεωρία της διαφοράς⁴⁶. Τούτο σημαίνει ότι υπολογίζεται η διαφορά που υφίσταται πριν και μετά την επέλευση της ζημίας.

Εν προκειμένω, στην περίπτωση του αδικήματος της απιστίας, υπολογίζεται η διαφορά που υπάρχει στην ξένη περιουσία, συγκρίνοντας δύο χρονικά σημεία, πριν και μετά τη διαχειριστική πράξη. Ωστόσο, στην περίπτωση του αδικήματος της απιστίας, ενδέχεται κάποιες φορές τα αποτελέσματα της διαχειριστικής πράξης να μην αναφανούν αμέσως και να χρειαστεί να παρέλθει κάποιο χρονικό διάστημα, για την κατάφαση της βέβαιης ζημίας. Βέβαια, δεν συμβαίνει τούτο στην πλειονότητα των περιπτώσεων, όπου τα αποτελέσματα εμφανίζονται άμεσα.

Επιπροσθέτως, η ζημία θα πρέπει να είναι υπαρκτή, κι όχι αμφίβολη ή αβέβαιη. Κλείνοντας, αξιοσημείωτο είναι ότι, με τα νέα δεδομένα, στις περιπτώσεις που απαιτείται να αναμείνουμε για την κατάφαση ή όχι της ύπαρξης ζημίας, είναι υπαρκτός και ο κίνδυνος παραγραφής της πράξης, και μάλιστα υφίσταται ο κίνδυνος να παραγραφεί η πράξη, πριν καν ξεκινήσει η διαδικασία της διώξής της⁴⁷.

---

⁴³ Αλεξιάδης, Μ. (2022), Διπλωματική Εργασία «Το αδίκημα της απιστίας υπό το φως του νέου Π.Κ.: Τροποποιήσεις και Μεταβολές», ΑΠΘ και ΔΠΘ, σελ. 23

⁴⁴ Αναγνωστόπουλος, Η. (2003), Ζητήματα Απιστίας, Π.Ν. Σάκκουλας σελ.19-20

⁴⁵ Γεωργιάδης, Α. (...), Ενοχικό Δίκαιο Ειδικό Μέρος, σελ. 156

⁴⁶ Γεωργιάδης, Α., ο.π., σελ. 142

⁴⁷ Αλεξιάδης, Μ. (2022), ο.π., σελ. 44

στ) Αιτιώδης σύνδεσμος μεταξύ προκληθείσας ζημίας και διαχείρισης της περιουσίας κατά παράβαση των κανόνων.

Μεταξύ των στοιχείων της αντικειμενικής υπόστασης είναι και η ύπαρξη αιτιώδης συνάφεια μεταξύ της ζημίας που έχει προκληθεί και της διαχείρισης κατά παράβαση των κανόνων επιμελούς διαχείρισης. Αν δεν υφίσταται τέτοια αιτιώδης συνάφεια – αιτιώδης σύνδεσμος και η ζημία δεν προέρχεται από παράβαση των κανόνων της επιμελούς διαχείρισης, αλλά από άλλη αιτία, τότε δεν πληρούται η αντικειμενική υπόσταση του αδικήματος.

Βέβαια αιτιώδης συνάφεια υφίσταται όχι μόνο όταν ο διαχειριστής ενεργεί κατά παράβαση των κανόνων επιμελούς διαχείρισης, αλλά και όταν παραλείπει να ενεργήσει ως οφείλει, ενώ υφίσταται ιδιαίτερη νομική υποχρέωσή του προς τούτο.

3.1.2. Υποκειμενική υπόσταση του αδικήματος

Αναφορικά με την υποκειμενική υπόσταση του αδικήματος, ο νόμος απαιτεί «γνώση», ήτοι ο δράστης εν γνώσει να προκαλεί ζημία στην ξένη περιουσία. Συνεπώς, εκ του νόμου προκύπτει ότι δεν αρκεί ο ενδεχόμενος δόλος, αλλά θα πρέπει να υφίσταται άμεσος δόλος. Πρέπει, δηλαδή, ο δράστης είτε να έχει σκοπό να προκαλέσει ζημία και να την αποδέχεται, είτε θεωρεί τη ζημία αναγκαία συνέπεια της διαχειριστικής πράξης του και την αποδέχεται.

Ωστόσο, δεν υπάρχει ο απαιτούμενος εκ του νόμου δόλος, όταν ο δράστης θεωρεί απλώς πιθανή κι όχι αναγκαία συνέπεια της πράξης του την επέλευση της ζημίας.

Περαιτέρω, σε αντίθεση με άλλα περιουσιακά αδικήματα, στην περίπτωση της απιστίας του άρθρου 390 Π.Κ., στην υποκειμενική υπόσταση του αδικήματος, δεν υπάρχει επιπροσθέτως και ο σκοπός περιουσιακού οφέλους, είτε του δράστη είτε και τρίτου. Συνεπώς, δεν απαιτείται τέτοιος σκοπός και γενικότερα είναι αδιάφορος ο σκοπός που κινεί το δράστη. Το μόνο που ενδιαφέρει στο πλαίσιο της υποκειμενικής υπόστασης του αδικήματος είναι η εν γνώσει του πρόκληση ζημίας, όπου με το «εν γνώσει» απαιτείται άμεσος δόλος, όπως αναλύθηκε ανωτέρω.

3.1.3. Η υποβολή δήλωσης συνέχισης κατ' άρθρο 464 Π.Κ.

Μία από τις βασικές αλλαγές που συντελέστηκαν αναφορικά με το αδίκημα της απιστίας, ήταν η πρόβλεψη για κατ' έγκληση δίωξη αυτής. Η δίωξη κατόπιν εγκλήσεως προβλέπεται τόσο στην απιστία στην πλημμεληματική της μορφή, όσο και στην περίπτωση της κακουργηματικής απιστίας εφόσον στρέφεται κατά του χρηματοπιστωτικού ιδρύματος ή επιχειρήσεων του χρηματοπιστωτικού τομέα.

Μάλιστα εξαιτίας της νέας αυτής ρύθμισης, προβλέφθηκε στο άρθρο 464 Π.Κ. τι ακριβώς θα συμβεί σε εκκρεμείς ποινικές υποθέσεις, οι οποίες είχαν ήδη ξεκινήσει αυτεπαγγέλτως, πριν τη θέση σε ισχύ των νέων διατάξεων που απαιτούν την υποβολή εγκλήσεως. Στην περίπτωση τούτη, προβλέπεται ότι θα πρέπει εκείνος ο οποίος δικαιούται να υποβάλει έγκληση, να δηλώσει εντός τεσσάρων μηνών από την έναρξη ισχύος του νόμου, ότι θέλει να συνεχιστεί η πρόοδος της εκκρεμούς ποινικής διαδικασίας, η οποία ξεκίνησε ως διωκόμενη αυτεπαγγέλτως με βάση τα ισχύοντα στον προ ισχύσαντα κώδικα. Η έλλειψη, δηλαδή, της εγκλήσεως, καλύπτεται από την υποβολή δήλωσης αναφορικά με την συνέχιση της εκκρεμούς ποινικής διαδικασίας.

Αξίζει δε να αναφερθεί, επιπροσθέτως το εξής: η τετράμηνη προθεσμία εντός της οποίας μπορεί να υποβληθεί η δήλωση συνέχισης της εκκρεμούς διαδικασίας εκκινεί σε διαφορετικό χρονικό σημείο στην περίπτωση που στρέφεται κατά χρηματοπιστωτικού ιδρύματος, και κατ' επέκταση λήγει σε διαφορετικό χρονικό σημείο, συγκριτικά με τις λοιπές περιπτώσεις απιστίας. Συγκεκριμένα, στην περίπτωση της απιστίας κατά χρηματοπιστωτικού ιδρύματος η προθεσμία με βάση το ν. 4637/2019 εκκινεί την 18^η Νοεμβρίου του έτους 2019 και λήγει την 18^η Μαρτίου του έτους 2020, ενώ στην περίπτωση της πλημμεληματικής απιστίας εκκινεί την 1^η Ιουλίου του έτους 2019 και λήγει την 1^η Νοεμβρίου 2019.

Στην περίπτωση, λοιπόν, της απιστίας κατά χρηματοπιστωτικού ιδρύματος, η προθεσμία για υποβολή δήλωσης συνέχισης της διαδικασίας έληγε την 18^η Μαρτίου 2020. Ωστόσο, λόγω της πανδημίας του Covid-19, επήλθαν αλλαγές στην ελληνική πραγματικότητα εκείνο το χρονικό διάστημα, που κυμαίνονταν από την απαγόρευση των μετακινήσεων, μέχρι και την αναστολή λειτουργίας των δικαστηρίων, από την 13^η Μαρτίου 2020, ήτοι μόλις λίγες μέρες πριν την εκπνοή της προθεσμίας, εντός της οποίας θα μπορούσε να υποβληθεί η ανωτέρω δήλωση από τον δικαιούμενο να υποβάλλει έγκληση.

Ετέθη ζήτημα αναφορικά με το αν η εν λόγω αναστολή και δη η αναστολή των προθεσμιών καταλαμβάνει και την ανωτέρω περίπτωση για την υποβολή δήλωσης συνέχισης κατ' άρθρο 464 Π.Κ. Υποστηρίχθηκε, λοιπόν, ότι είναι δυνατή η αναστολή μόνο δικονομικών προθεσμιών, ενώ εν προκειμένω δεν τίθεται θέμα δικονομικής προθεσμίας, καθότι η δήλωση επέχει θέση εγκλήσεως και συνεπώς ανάγεται σε θεσμό του ουσιαστικού ποινικού δικαίου⁴⁸.

Ακολούθησε δε και Πράξη Νομοθετικού Περιεχομένου, συμμορφούμενη με την ανωτέρω άποψη, την 18/04/2020, όπου διευκρινίζει πλήρως το ζήτημα και στο άρθρο 46 ορίζει ξεκάθαρα ότι η αναστολή των προθεσμιών δεν καταλαμβάνει και την περίπτωση της δήλωσης συνέχισης της εκκρεμούς ποινικής διαδικασίας, στην περίπτωση της απιστίας κατά χρηματοπιστωτικού ιδρύματος.

Σαφέστατα, είχε διατυπωθεί και η αντίθετη άποψη, σύμφωνα με την οποία, η αναστολή των προθεσμιών καταλαμβάνει και την εν λόγω περίπτωση. Η δε διαφοροποίηση – εξαίρεση που εισήχθη με την ανωτέρω ΠΝΠ, σύμφωνα με την άποψη αυτή, συνιστά φωτογραφική ρύθμιση, που

---

⁴⁸ Χαράλαμπάκης, Α.Ι., (2021), «Ο νέος Ποινικός Κώδικας – Δύο χρόνια μετά». Αθήνα: Ποινικά Χρονικά, , σελ. 3181

λειτουργεί προς όφελος συγκεκριμένων συμφερόντων⁴⁹. Αποτελεί δε, η διάταξη αυτή μία ακόμη περίπτωση όπου διακρίνει κανείς την επιλεκτικότητα του νόμου προς όφελος της ελίτ, των ισχυρών, των μεγάλων συμφερόντων και εν προκειμένω των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, καθότι ουσιαστικά με την εν λόγω πρόβλεψη, σε πολλές εκκρεμείς υποθέσεις δεν κατέστη εφικτό να υποβληθεί δήλωση, γεγονός που οδήγησε στο να κηρυχθεί απαράδεκτη η ασκηθείσα ποινική δίωξη.

---

⁴⁹ Μεζάρι, Α. (2020), *Παρατηρήσεις στη 2165/2020 Συμβούλιο Πλημμελειοδικών Αθηνών: Κακουρρηματική απιστία σε βάρος Τραπεζικών Ιδρυμάτων – Αντισυνταγματικότητα του αρ. 405 παρ. 1 εδ. Β' ΠΚ (έγκληση) καθώς και του αρ. 46 της από 13.04.2020 Π.Ν.Π., η οποία κυρώθηκε με τον ν. 4690/2020*». Αθήνα: Τραπεζικό Δίκαιο & Δίκαιο Κεφαλαιαγοράς, , σελ. 703

4^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ: Θαλασσοδάνεια και ευθύνη τραπεζικών στελεχών

Πεδίο πολιτικής διαφθοράς αποτελεί αναμφίβολα και το ζήτημα της χρηματοδότησης των πολιτικών κομμάτων⁵⁰ και δη της ιδιωτικής χρηματοδότησης. Μάλιστα, ακόμη και τα τραπεζικά δάνεια μπορεί να υποκρύπτουν τελικά ιδιωτική χρηματοδότηση, η οποία θέτει σε κίνδυνο την ίδια τη δημοκρατία και το εν γένει δημόσιο συμφέρον.

Στη χώρα μας, λοιπόν, χορηγήθηκαν δάνεια από τις ελληνικές τράπεζες σχεδόν σε όλα τα πολιτικά κόμματα και κυρίως στα δύο τότε μεγάλα κόμματα του ΠΑΣΟΚ και της Ν.Δ., οι δε όροι ήταν ευνοϊκοί, δεν τηρήθηκαν όλες οι προβλεπόμενες διαδικασίες, ενώ ως εγγύηση εδόθησαν οι μελλοντικές κρατικές επιχορηγήσεις⁵¹. Χαρακτηριστικό είναι ότι χορηγήθηκαν δάνεια από έξι τραπεζικά ιδρύματα, αλλά κατά βάση, τα περισσότερα χορηγήθηκαν από την ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ Α.Ε., η οποία και τελικά λόγω της όλης διαμορφωθείσας κατάστασης, κατέρρευσε.

Πέραν όμως της Αγροτικής Τράπεζας, και οι λοιπές τράπεζες χορήγησαν δάνεια κατά παρέκκλιση των διαδικασιών και δεχόμενες ως εγγύηση τις κρατικές επιχορηγήσεις, είτε μελλοντικές, είτε επιχορηγήσεις που ήδη είχαν εκχωρηθεί σε άλλες Τράπεζες για χορήγηση δανείου. Τούτο συνέβη στην περίπτωση δανειοδότησης του ΠΑΣΟΚ από την Τράπεζα Eurobank, όπου η κρατική επιχορήγηση είχε ήδη εκχωρηθεί στην Αγροτική Τράπεζα⁵².

Τούτα τα θαλασσοδάνεια που χορηγήθηκαν στα δύο μεγάλα κόμματα, ξεπερνούν πλέον τα 450 εκατομμύρια ευρώ⁵³, συμπεριλαμβανομένων στο ποσό αυτό και των τόκων. Παρά το γεγονός ότι επρόκειτο για υπέρογκα μεγέθη τραπεζικού δανεισμού, για χρήματα τα οποία οφείλονται, με ευρύτατες οικονομικές επιπτώσεις και που βλάπτουν το δημόσιο συμφέρον, από το 2013 με ψηφισθείσα τροπολογία, αλλά μέχρι και προσφάτως με τις αλλαγές στον Π.Κ., διακρίνει κανείς ότι γίνεται μία προσπάθεια αμνήστευσης και ατιμωρησίας τόσο των τραπεζικών στελεχών όσο και των στελεχών των κομμάτων που εμπλέκονται στο ακανθώδες αυτό ζήτημα τραπεζικού δανεισμού των κομμάτων.

---

⁵⁰ Βιδάλη Σ., Κουλούρης Ν., Παπαχαλαράμπους Χ. (2019). Εγκλήματα των Ισχυρών. Διαφθορά, οικονομικό και οργανωμένο έγκλημα. Αθήνα, Εκδόσεις Ε.Α.Π., σελ. 157

⁵¹ Βιδάλη Σ., Κουλούρης Ν., Παπαχαλαράμπους Χ. (2019), ο.π., σελ. 160

⁵² Βιδάλη Σ., Κουλούρης Ν., Παπαχαλαράμπους Χ. (2019), ο.π., σελ. 161

⁵³ Εφημερίδα των Συντακτών, (2021), Στελέχη των Τραπεζών και Ν.Δ. – ΠΑΣΟΚ σε απολογία για τα θαλασσοδάνεια, Διαθέσιμο σε: https://www.efsyn.gr/ellada/dikaiosyni/277918_stelehi-trapezon-kai-ton-nd-pasok-se-apologia-gia-ta-thalassodaneia

Αναμφίβολα τα τραπεζικά στελέχη, κατά παρέκκλιση των διαδικασιών, και μη τηρώντας τον νόμο, χορηγούσαν δάνεια προς τα πολιτικά κόμματα. Σχεδόν καμία σύννομη διαδικασία και ένα «γαϊτανάκι» διαφθοράς, με τελικό «θύμα» τον ελληνικό λαό. Στο σχετικά πρόσφατο παρελθόν, τον Μάρτιο του 2019, ανακύπτει ξανά το ζήτημα της παραγγελίας ποινικής δίωξης σε 115 στελέχη τόσο των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων όσο και των ανωτέρω πολιτικών κομμάτων⁵⁴. Για μία ακόμη φορά, όμως, η προσπάθεια για δίωξη των στελεχών αυτών θα έρθει αντιμέτωπη με την θέσπιση νέων διατάξεων στον Π.Κ., που τελικά οδηγούν στην ατιμωρησία των τραπεζικών στελεχών. Τούτο, γιατί προβλέφθηκε η δίωξή τους για το αδίκημα της απιστίας μόνο κατ' έγκληση, γεγονός που υποκρύπτει σαφέστατα «αμνηστία», καθώς είναι σχετικά δύσκολο έως αδύνατο η ίδια η Τράπεζα να υποβάλλει έγκληση κατά των των στελεχών της. Όπως δε αναλύθηκε ανωτέρω, στην ίδια κατεύθυνση της προσπάθειας ατιμωρησίας των τραπεζικών στελεχών κατατείνει και η ΠΝΠ που εκδόθηκε κατά την διάρκεια της πανδημίας του Covid-19, αφορώσα την εξαίρεση στην αναστολή των προθεσμιών.

Η περίπτωση των θαλασσοδανείων στην χώρα μας δείχνει να αποτελεί ίσως τη χαρακτηριστικότερη περίπτωση, που μπορεί να διακρίνει κανείς την επιλεκτικότητα του νόμου προς όφελος των ισχυρών, καθώς με συνεχείς νομοθετικές διατάξεις ανά τα χρόνια, προστατεύθηκαν τα τραπεζικά στελέχη από την όποια δίωξή τους και κατ' επέκταση την ποινική καταδίκη τους.

Κατωτέρω, θα επιχειρηθεί ιστορική αναδρομή από τον ν. 4146/2013 και ύστερα, όπου και θα διαφανεί ακριβώς τούτη η επιλεκτική λειτουργία του νόμου.

4.1 Ιστορική Αναδρομή από τον ν. 4146/2013 στον ν. 4637/2019

Το ζήτημα του τραπεζικού δανεισμού και η ευθύνη των τραπεζικών στελεχών, τα οποία σχετίζονται άμεσα με τα ευρέως γνωστά «θαλασσοδάνεια», βρέθηκαν πολλές φορές στο επίκεντρο των συζητήσεων στη χώρα μας, οι δε επιλογές του νομοθέτη κάθε φορά καταδεικνύουν μία τουλάχιστον ιδιαίτερη μεταχείριση προς τα τραπεζικά στελέχη.

Πρώτη φορά το ζήτημα της ευθύνης των τραπεζικών στελεχών αναφορικά με τα «θαλασσοδάνεια» των κομμάτων, ανακινήθηκε κατόπιν τοποθετήσεως στην Βουλή του Λευτέρη Αυγενάκη, πρώην στελέχους της Ν.Δ. και τότε βουλευτή του πολιτικού κόμματος της Ντόρας

---

⁵⁴ Βιδάλη Σ., Κουλούρης Ν., Παπαχαραλάμπους Χ. (2019), ο.π., σελ. 160

Μπακογιάννη «Δημοκρατική Συμμαχία». Συγκεκριμένα, ο Λευτέρης Αυγενάκης έθεσε το ζήτημα της δανειοδότησης των πολιτικών κομμάτων, η οποία γινόταν χωρίς όρους και εγγυήσεις, κατά τη συνεδρίαση της Βουλής στις 22 Νοεμβρίου 2011, γεγονός που προκάλεσε την άμεση παρέμβαση του Οικονομικού Εισαγγελέα⁵⁵.

Η εισαγγελική έρευνα ξεκίνησε λίγο μετά τις τοποθετήσεις του Λευτέρη Αυγενάκη, και συγκεκριμένα στις 2 Μαΐου του έτους 2012, για να καταλήξει στο από 15 Μαρτίου 2013 πόρισμα του Επικουρου Εισαγγελέα Οικονομικού Εγκλήματος Γεώργιου Καλούδη, που ακολούθησε, αφού είχε ολοκληρωθεί η διενεργηθείσα προκαταρκτική εξέταση⁵⁶.

Παρά το γεγονός ότι η πορισματική αναφορά του Καλούδη προέβλεπε την άσκηση ποινικών διώξεων κατά αρκετών εμπλεκόμενων πολιτικών προσώπων και τραπεζικών στελεχών, ουδεμία ενέργεια πραγματοποιήθηκε, η πορισματική αναφορά παρέμεινε θαμμένη μέχρι να ψηφιστεί τελικά η τροπολογία 390/37/2013⁵⁷ στον νόμο 4146/2013, οπότε επίσημα με νόμο του Κράτους δόθηκε μια ιδιότυπη ασυλία στα τραπεζικά στελέχη που χορήγησαν τα εν λόγω δάνεια⁵⁸. Αν και έγινε προσπάθεια και το καλοκαίρι του 2013, από τον τότε Οικονομικό Εισαγγελέα Παναγιώτη Αθανασίου, καθώς και από τον Επικουρο Οικονομικό Εισαγγελέα κ. Δραγάτη, τελικά κρίθηκε ότι η υπόθεση των δανείων των πολιτικών κομμάτων ενέπιπτε στις διατάξεις του προαναφερθέντος νόμου, οπότε και η υπόθεση ετέθη στο αρχείο.

Αντίστοιχα ευνοϊκή και επιλεκτική μεταχείριση απέναντι στα τραπεζικά στελέχη απαντάται και στις σχετικά πρόσφατες αλλαγές στον Νέο Ποινικό Κώδικα. Ωστόσο, και πριν το έτος 2019, και τις μεταρρυθμίσεις που έφερε η Κυβέρνηση της Ν.Δ. με τον νόμο 4637/2019, ποινική ασυλία εδόθη στα τραπεζικά στελέχη και με νόμο επί Κυβερνήσεως ΣΥΡΙΖΑ και συγκεκριμένα με το άρθρο 65 ν. 4427/2017, που αφορά κατά βάση την ασυλία στελεχών που εμπλέκονταν με την αναδιάρθρωση δανείων⁵⁹, γεγονός που καταδεικνύει ότι οι νομοθετικές επιλογές περί ατιμωρησίας

---

⁵⁵ ΤΟ ΚΟΥΤΙ ΤΗΣ ΠΑΝΔΟΡΑΣ, (2018), Ο Λευτέρης Αυγενάκης είχε ζητήσει από τον εισαγγελέα να παρέμβει για τα «θαλασσοδάνεια» ΝΔ - ΠΑΣΟΚ

⁵⁶ Βιδάλη Σ., Κουλούρης Ν., Παπαχαραλάμπους Χ. (2019), ο.π., σελ. 160

⁵⁷ Τσιτούνας Κ., (2017), Ιδού όλο το πόρισμα Καλούδη για τα θαλασσοδάνεια των κομμάτων, Newsbomb, Διαθέσιμο σε : <https://www.newsbomb.gr/politikh/story/764779/ido-y-to-porisma-kaloydi-gia-ta-thalassodaneia-ton-kommaton>

⁵⁸ Βιδάλη Σ., Κουλούρης Ν., Παπαχαραλάμπους Χ. (2019), ο.π., σελ. 161

⁵⁹ Αργυριάδης Α., (2020), Οι «ασυλίες» δεν έφεραν την άνοιξη στον τραπεζικό ... χειμώνα, Η ΝΑΥΤΕΜΠΟΡΙΚΗ, Διαθέσιμο σε: <https://www.naftemporiki.gr/opinion/97646/oi-asylies-den-eferan-tin-anoixi-ston-trapeziko-cheimona/>

και ασυλίας των τραπεζικών στελεχών απαντώνται ανεξαρτήτως Κυβερνώντος Κόμματος και πολιτικής ιδεολογίας.

Αφότου, λοιπόν, η υπόθεση των θαλασσοδανείων ετέθη στο αρχείο κατά το έτος 2013 λόγω του ν. 4146/2013, σποραδικά μέχρι και σήμερα έγιναν προσπάθειες ανάσυρσης της υπόθεσης και απόδοσης ευθυνών, δυστυχώς όμως μάταια. Πρώτη φορά, μετά την αρχειοθέτηση της υπόθεσης, ο κ. Στουρνάρας κατά το έτος 2016, με δημόσιες τοποθετήσεις του, ισχυρίστηκε ότι στην τροπολογία του 2013 δεν ενέπιπταν και τα δάνεια των κομμάτων. Τούτο είχε ως αποτέλεσμα να «ενεργοποιηθούν» οι Οικονομικοί Εισαγγελείς, οι οποίοι θέλησαν να ερευνήσουν ξανά την υπόθεση⁶⁰. Μετά από παραγγελία, λοιπόν, της Εισαγγελίας του Αρείου Πάγου, η υπόθεση ανακινήθηκε το έτος 2017 και τελικά τον Μάρτιο του 2019, αναφορικά με τα δάνεια του ΠΑΣΟΚ και της Νέας Δημοκρατίας, παραγγέλλεται η άσκηση ποινικής δίωξης για το αδίκημα της απιστίας, ενώ αρχειοθετήθηκε η υπόθεση αναφορικά με τα δάνεια του ΚΚΕ και ΣΥΡΙΖΑ⁶¹, τα οποία είτε είχαν ρυθμιστεί είτε είχαν αποπληρωθεί.

Ωστόσο, η πορεία των πραγμάτων, έδειξε ότι και αυτή τη φορά η προσπάθεια για απόδοση ευθυνών αναφορικά με τα θαλασσοδάνεια των κομμάτων έπεσε στο κενό.

Συγκεκριμένα, ενώ είχαν ασκηθεί ποινικές δίωξεις κατά τραπεζικών στελεχών και οι υποθέσεις ήταν εκκρεμείς ενώπιον των ελληνικών Δικαστηρίων, η Κυβέρνηση Μητσοτάκη μετά την ανάληψη καθηκόντων, προχωρά σε τροποποιήσεις στον πρόσφατα ψηφισθέν νέο Ποινικό Κώδικα. Ειδικότερα, ο ν. 4637/2019 έφερε αρκετές μεταρρυθμίσεις στον ν. 4619/2019, μεταξύ δε αυτών, σημαντική ήταν και η νέα ρύθμιση, η οποία εισήχθη με το άρθρο 12 παρ. 3 του ν. 4637/2019 και η οποία προέβλεπε την κατ' έγκληση δίωξη της τραπεζικής απιστίας, τροποποιώντας έτσι το άρθρο 405 του Π.Κ. Ενώ, λοιπόν, η τραπεζική απιστία διωκόταν μέχρι τότε αυτεπαγγέλτως, ο νομοθέτης εισήγαγε ρύθμιση περί δίωξης αυτής μόνο κατόπιν εγκλήσεως.

---

⁶⁰ Ξυνού, Α., (2016), Εξελίξεις στην έρευνα για τα δάνεια των κομμάτων. Η προκαταρκτική έρευνα, που αφορά σε δάνεια ύψους 250 εκατομμυρίων ευρώ, έχει μπει στο αρχείο, αλλά δεν αποκλείεται να ανασυρθεί. Διαβάστε το γιατί., NEWS24/7, Διαθέσιμο σε: <https://www.news247.gr/politiki/exelixeis-stin-erevna-gia-ta-daneia-ton-kommaton/>

⁶¹ Μουστάκα Μ., (2019), Ποινικές Διώξεις για τα θαλασσοδάνεια των κομμάτων, ΤΑ ΝΕΑ, Διαθέσιμο σε: <https://www.tanea.gr/2019/03/29/greece/law/poinikes-diokseis-gia-ta-thalassodaneia-ton-kommaton/>

Χαρακτηριστικό μάλιστα είναι ότι η νέα αυτή διάταξη ψηφίστηκε, ενώ ήταν εκκρεμείς αρκετές υποθέσεις, ετέθη δε προς ψήφιση κατόπιν εκπρόθεσμης τροπολογίας και δη της υπ' αριθμόν 80 3/12-11-2019⁶².

Συνεπώς, κατόπιν των ανωτέρω, με την έναρξη ισχύος του ν. 4637/2017, ήτοι από 18 Νοεμβρίου 2019, οι εκκρεμείς υποθέσεις, οι οποίες ανασύρθηκαν από το αρχείο, βλέπουν εκ νέου το δρόμο της «αμνήστευσης».

Εξάλλου, δεν ήταν μόνο ο ν. 4637/2019 που περιείχε τέτοια επιλεκτική ρύθμιση υπέρ των τραπεζικών στελεχών, αλλά όπως ελέχθη και ανωτέρω, έντονο προβληματισμό για την ιδιαίτερη μεταχείριση του ζητήματος, προκάλεσε και η από 13/04/2020 ΠΝΠ. Συγκεκριμένα, ο ν. 4637/2019 προέβλεπε μεν την κατ' έγκληση δίωξη της απιστίας κατά των τραπεζικών στελεχών, ενώ εισήγαγε παράλληλα και ρύθμιση για τη δυνατότητα συνέχισης της διαδικασίας στις εκκρεμείς υποθέσεις, μόνο αν υποβληθεί δήλωση για συνέχιση εντός τεσσάρων μηνών από την έναρξη ισχύος του νόμου, ήτοι μέχρι 18 Μαρτίου του έτους 2020.

Ωστόσο, λόγω της πανδημίας Covid – 19, ανεστάλησαν όλες οι προθεσμίες αλλά και η λειτουργία των δικαστηρίων από 13 Μαρτίου 2020, όλες πλην της ανωτέρω τετράμηνης προθεσμίας, η οποία με την ως άνω ΠΝΠ, που κυρώθηκε με τον ν. 4690/2020, εξαιρέθηκε από το πλαίσιο της αναστολής.

Αξιοσημείωτο είναι ότι παρά τη θύελλα αντιδράσεων που προκάλεσαν οι διατάξεις αυτές και παρά το γεγονός ότι μέχρι σήμερα επήλθαν κι άλλες αλλαγές στον ΠΚ, η εν λόγω ρύθμιση για την κατ' έγκληση δίωξη της τραπεζικής απιστίας παρέμεινε ως έχει, ενώ όπως θα αναλυθεί και κατωτέρω κρίθηκε και συνταγματική.

Η ιστορική αυτή αναδρομή από τον ν. 4146/2013 μέχρι τον ν. 4637/2019, αλλά και μέχρι σήμερα, καταδεικνύει δυστυχώς την επιλεκτική λειτουργία του νόμου, και την προσπάθεια αμνήστευσης των αδικημάτων συγκεκριμένης κατηγορίας προσώπων. Είναι δε άξιο αναφοράς ότι τόσο το 2013, όσο και το 2019, οι επίμαχοι νόμοι που οδηγούσαν σε αμνήστευση, ψηφίστηκαν σε χρονικό σημείο που ήταν εκκρεμείς οι συγκεκριμένες υποθέσεις των «θαλασσοδανείων» των κομμάτων.

---

⁶² Στυλιανίδου, Χ. (2019), Η κατ' έγκληση δίωξη της απιστίας κατά χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων και η μη αναστολή των προθεσμιών, govwatch, Διαθέσιμο σε : <https://govwatch.gr/i-kat-egklisi-dioxi-tis-apistias-kata-chrimatopistotikon-idrymaton-kai-i-mi-anastoli-ton-prothesmion/>

4.2 Συνταγματικότητα της ρύθμισης

Η ανωτέρω διάταξη, η οποία εισήχθη με τον ν. 4637/2019 και προβλέπει την κατ' έγκληση δίωξη της απιστίας κατά των τραπεζικών στελεχών, προκάλεσε έντονο προβληματισμό, αντιδράσεις, αλλά ταυτόχρονα ετέθη εντόνως και το ζήτημα της συνταγματικότητάς της. Διατυπώθηκαν δε δύο εκ διαμέτρου αντίθετες απόψεις αναφορικά με την συνταγματικότητα της ρυθμίσεως, το δε όλο ζήτημα λύθηκε τελικά με απόφαση της Ολομέλειας του Αρείου Πάγου, αφήνοντας όμως και πάλι ερωτηματικά για μία τέτοια επιλεκτική μεταχείριση συγκεκριμένης ομάδας και δη των τραπεζικών στελεχών σε ένα κράτος δικαίου.

Αρχικά, και πριν επιληφθεί επί του θέματος ο Α.Π., υπήρξαν έντονες αντιδράσεις από τον εν γένει νομικό κόσμο για τη συνταγματικότητα της ρυθμίσεως, εκδόθηκαν δε αρκετά βουλεύματα του Συμβουλίου Πλημμελειοδικών Αθηνών, τα οποία τάσσονταν υπέρ της αντισυνταγματικότητας της εν λόγω ρυθμίσεως⁶³. Τούτο, διότι με βάση τα συγκεκριμένα βουλεύματα, η εν λόγω διάταξη αντίκειται τόσο στο άρθρο 4 του Σ (αρχή της ισότητας), όσο και στο δικαίωμα αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας του άρθρου 20 του Σ, ενώ παράλληλα εμπεριέχει και μορφή αμνήστευσης. Ειδικότερα, σύμφωνα με το άρθρο 4 του Σ, μόνο λόγοι γενικότερου δημοσίου συμφέροντος μπορούν να δικαιολογήσουν την διαφορετική αντιμετώπιση όμοιων περιπτώσεων. Εν προκειμένω, με τα εν λόγω βουλεύματα που τάσσονται υπέρ της αντισυνταγματικότητας της ρυθμίσεως, παραβιάζεται η αρχή της ισότητας, διότι επιφυλάσσεται διαφορετική αντιμετώπιση σε συγκεκριμένη κατηγορία προσώπων και δη σε διαφορετική αντιμετώπιση των τραπεζικών στελεχών σε σύγκριση με στελέχη άλλων επιχειρήσεων⁶⁴. Μάλιστα, αυτή η επιλεκτική αντιμετώπιση είναι παντελώς αυθαίρετη, καθότι δεν υφίσταται καμία επαρκής και εμφανής αιτία που να δικαιολογεί την διαφορετική αντιμετώπιση των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων σε σχέση με τις λοιπές επιχειρήσεις του ιδιωτικού τομέα. Χαρακτηριστικά, εν προκειμένω, είναι τα υπ' αριθμόν 2147/2020, 2696/2020 και 3039/2020 Βουλεύματα του ΣυμβΠλημΑθ.

Φυσικά ούτε ο ατομικός χαρακτήρας του εννόμου αγαθού δικαιολογεί την δίωξη του αδικήματος μόνο μετά από έγκληση.

Περαιτέρω, με βάση το σκεπτικό των ανωτέρω βουλευμάτων, η εν λόγω διάταξη είναι αντισυνταγματική, καθότι αντίκειται και στο άρθρο 20 του Σ. Τούτο, διότι η πρόβλεψη της δίωξης

---

⁶³ Παπουτσιδάκης, Γ. (2022), Η κατ' έγκληση δίωξη της τραπεζικής απιστίας, ΕΝΩΣΗ ΕΛΛΗΝΩΝ ΝΟΜΙΚΩΝ – e themis, Διαθέσιμο σε : <https://www.ethemis.gr/2022/02/24/trapeziki-apistia.html>

⁶⁴ Παπουτσιδάκης, Γ. (2022), ο.π.

του εν λόγω αδικήματος κατόπιν εγκλήσεως, θέτει έναν πρόσθετο όρο, συγκριτικά με το προ ισχύσαν καθεστώς της αυτεπάγγελτης δίωξης, κι ως εκ τούτου καθιστά δυσχερέστερη την πρόσβαση στη δικαιοσύνη.

Τέλος, η εν λόγω διάταξη κρίθηκε αντισυνταγματική με βάση τα ανωτέρω, και λόγω της εναντίωσής της στο άρθρο 47 του Σ περί αμνηστίας. Το σκεπτικό ήταν ότι επί της ουσίας η επίμαχη διάταξη οδηγεί – εμπεριέχει αμνηστία, ενώ με βάση το άρθρο 47 του Συντάγματος, αμνηστία προβλέπεται υπό συγκεκριμένες προϋποθέσεις και μόνο για πολιτικά εγκλήματα, ενώ σε καμία περίπτωση δε μπορεί να υπάρξει αμνηστία για κοινά εγκλήματα, όπως εν προκειμένω. Κρίθηκε λοιπόν ότι πρόκειται για μία διάταξη κρυπτοαμνηστίας⁶⁵, που οδηγεί στην ατιμωρησία των τραπεζικών στελεχών, επιφυλάσσοντάς τους διαφορετική μεταχείριση από τους υπόλοιπους δράστες του ίδιου αδικήματος. Ενδεικτικά, αναφέρονται κι εν προκειμένω τα υπ’ αριθμόν 2147/2020, 2696/2020 και 3039/2020 Βουλευμάτα του ΣυμβΠλημΑθ.

Το υπ’ αριθμόν 2147/2020 βούλευμα του Συμβουλίου Πλημμελειοδικών Αθηνών αφορά την περίπτωση της Αγροτικής της Τράπεζας της Ελλάδος Α.Ε. και τον άκρατο δανεισμό στον οποίο επιδόθηκαν τα στελέχη της, ενώ το υπ’ αριθμόν 2696/2020 βούλευμα αφορά τα θαλασσοδάνεια των κομμάτων. Βέβαια, αν και τα ανωτέρω βουλευμάτα τάχθηκαν υπέρ της αντισυνταγματικότητας της ρυθμίσεως και προχώρησαν τις διαδικασίες δίωξης, αναιρέθηκαν, όπως θα αναλυθεί, κατωτέρω, ενώ παράλληλα την τελική λύση έδωσε η ολομέλεια του Αρείου Πάγου.

Βέβαια, πέραν των ανωτέρω, έντονο προβληματισμό για τη συνταγματικότητα της ρυθμίσεως, προκαλεί και η χρονική συγκυρία κατά την οποία ψηφίστηκε και ετέθη σε ισχύ. Κανείς δε μπορεί να παραβλέψει ότι είχαν περάσει μόλις λίγοι μήνες από τον ν. 4619/2019 και κρίθηκε σκόπιμο ο νόμος τούτος τόσο σύντομα να μεταρρυθμιστεί με τον ν. 4637/2019. Παράλληλα, το ίδιο διάστημα ήταν εκκρεμείς αρκετές υποθέσεις τραπεζικών στελεχών, οι οποίες τόσο με την πρόβλεψη του ν. 4637/2019 όσο και με την προαναφερθείσα ΠΝΠ, τελικά έμειναν ατιμώρητες.

Ωστόσο, υπήρχε σαφέστατα και η αντίθετη άποψη περί συνταγματικότητας της ρύθμισης για την απιστία κατά των τραπεζικών στελεχών. Χαρακτηριστικό είναι, προς την κατεύθυνση αυτή, το υπ’ αριθμόν 2758/2020 βούλευμα του Συμβουλίου Πλημμελειοδικών Αθηνών, το οποίο θεωρώντας συνταγματική τη ρύθμιση, προχώρησε σε εφαρμογή της. Αποτέλεσμα αυτού ήταν να

---

⁶⁵ Παπουτσιδάκης, Γ. (2022), ο.π.

επιληφθεί ο Άρειος Πάγος για τη συνταγματικότητα ή μη της ρύθμισης, αρχικά με βούλευμά του και εν συνεχεία με απόφαση της Ολομέλειάς του.

Κατωτέρω, θα αναλυθούν διεξοδικά τόσο το υπ' αριθμόν 158/2022 βούλευμα του ΣΤ' Ποινικού Τμήματος του Αρείου Πάγου, όσο και η υπ' αριθμόν 243/2023 Απόφαση της Ολομέλειας του Αρείου Πάγου, που έκριναν για τη συνταγματικότητα της επίμαχης διάταξης για την απιστία κατά των τραπεζικών στελεχών και τη δίωξή της μόνο κατόπιν εγκλήσεως.

4.2.1 Το υπ' αριθμ. 158/2021 βούλευμα του ΣΤ Ποινικού Τμήματος του Αρείου Πάγου

Μετά τις αντικρουόμενες απόψεις για τη συνταγματικότητα ή μη της ρυθμίσεως, ήρθε το υπ' αριθμόν 158/2021 βούλευμα του ΣΤ Ποινικού Τμήματος του Αρείου Πάγου, που αποφάνθηκε ξεκάθαρα περί της συνταγματικότητας αυτής. Ειδικότερα, το εν λόγω βούλευμα ακολούθησε μετά από άσκηση αίτησης αναίρεσης από τον Εισαγγελέα του Αρείου Πάγου κατά του υπ' αριθμόν 2758/2020 βουλεύματος του Συμβουλίου Πλημμελειοδικών Αθηνών, το οποίο εφάρμοσε την διάταξη για την τραπεζική απιστία, θεωρώντας την συνταγματική.

Το ανωτέρω βούλευμα του Αρείου Πάγου έκρινε συνταγματική τη διάταξη για την τραπεζική απιστία και δη περί της υποβολής εγκλήσεως για τη δίωξή της. Ειδικότερα, το ΣΤ Ποινικό Τμήμα με το ανωτέρω βούλευμα του έκρινε ομόφωνα ότι με τη συγκεκριμένη διάταξη δεν υφίσταται και δεν εισάγεται καμία κρυπτοαμνηστία – συγκεκριμενισμένη αμνηστία. Παρά τις περί αντιθέτου απόψεις, οι αρεοπαγίτες έκριναν ότι η πρόβλεψη για τη δίωξη κατά των τραπεζικών στελεχών μόνο κατόπιν εγκλήσεως δεν εισάγει αμνηστία και ως εκ τούτου δεν παραβιάζει το άρθρο 47 του Συντάγματος, καθότι θέτει απλώς θέτει μία πρόσθετη προϋπόθεση – όρο για τη δίωξη, ήτοι την υποβολή έγκλησης. Δεν προβλέπει όμως και δεν εισάγει το ανεύθυνο των τραπεζικών στελεχών. Με βάση το βούλευμα, αμνηστία προβλέπεται μόνο για πολιτικά εγκλήματα, και πρόκειται για περιπτώσεις που με διάταξη νόμου αναδρομικά αίρεται το αξιόποινο. Κρυπτοαμνηστία δε, θα υφίστατο μόνο στην περίπτωση μη πολιτικών εγκλημάτων, των οποίων το αξιόποινο αίρεται αναδρομικά με παρέμβαση του νομοθέτη. Στην προκειμένη περίπτωση, όμως, δεν τίθεται θέμα αμνήστευσης, απλά εισάγεται μία πρόσθετη προϋπόθεση για τη δίωξή του αδικήματος και δη της κακουργηματικής απιστίας κατά των τραπεζικών στελεχών.

Περαιτέρω, το βούλευμα τούτο έκρινε ότι η επίμαχη διάταξη δεν αντίκειται ούτε στο άρθρο 4 του Συντάγματος, το οποίο κατοχυρώνει το δικαίωμα στην ισότητα. Με βάση το άρθρο 4 του Συντάγματος, δεν πρέπει να αντιμετωπίζονται ανόμοια όμοιες καταστάσεις, διότι στην αντίθετη περίπτωση θα παραβιάζεται η αρχή της ισότητας.

Εν προκειμένω, με βάση το βούλευμα δεν αντιμετωπίζονται ανόμοια όμοιες περιπτώσεις και η αιτιολογία είναι η εξής: τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα διαφέρουν σημαντικά από τις άλλες επιχειρήσεις. Διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην εθνική οικονομία, αλλά και στην εν γένει ανάπτυξη επιχειρηματικής δραστηριότητας. Περαιτέρω, τα στελέχη τους λαμβάνουν σημαντικές αποφάσεις, ενώ και το κανονιστικό πλαίσιο που τα διέπει είναι διαφορετικό.

Συνεπώς, η επίμαχη διάταξη η οποία προβλέπει διαφορετική αντιμετώπιση για τη δίωξη των τραπεζικών στελεχών δεν παραβιάζει το άρθρο 4 του Συντάγματος, καθότι δεν αντιμετωπίζονται με ανόμοιο τρόπο όμοιες καταστάσεις. Δεν υφίσταται ομοιότητα μεταξύ των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων και των λοιπών επιχειρήσεων, ώστε να μπορεί να γίνει λόγος για όμοιες περιπτώσεις. Ο δε τυχόν δικαστικός έλεγχος για τη συνταγματικότητα της ρύθμισης, σύμφωνα με το βούλευμα, θα έπρεπε να οδηγεί στην εφαρμογή του ίδιου όρου, ήτοι της υποβολής εγκλήσεως σε όλες τις επιχειρήσεις (όχι μόνο στα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα), όχι όμως στην άρση του αξιοποιούν. Σε κάθε δε περίπτωση, στα πλαίσια του δικαστικού ελέγχου, δεν εξετάζονται τα κίνητρα του νομοθέτη και το τι επιθυμούσε με τη συγκεκριμένη διάταξη.

Αναφορικά δε με την παραβίαση του άρθρου 20 του Συντάγματος, πρέπει να λεχθεί ότι το ανωτέρω ομόφωνο βούλευμα του Αρείου Πάγου έκρινε ότι ουδεμία τέτοια παραβίαση υφίσταται με την επίμαχη διάταξη. Δεν αντίκειται τούτη ούτε στο άρθρο 20 του Συντάγματος, καθότι η υποχρέωση για την υποβολή εγκλήσεως δεν αποτελεί εμπόδιο για την απονομή της δικαιοσύνης, ούτε μπορεί να θεωρηθεί ότι δύσκολα η ίδια η Τράπεζα θα στραφεί κατά των στελεχών της. Τούτο, διότι με βάση το βούλευμα, στα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα υφίσταται αυστηρός έλεγχος και αυστηρό ελεγκτικό πλαίσιο, που δεν αφήνει περιθώρια στην πραγματικότητα να μην υποβληθεί έγκληση. Ταυτόχρονα, δεν βλάπτονται ούτε τα συμφέροντα των μικρομετόχων με την διάταξη τούτη, οι οποίοι σε κάθε περίπτωση μπορούν να προβούν σε ορισμό προσωρινής διοίκησης για την προάσπιση των δικαιωμάτων τους.

Σε γενικές γραμμές, λοιπόν, το εν λόγω βούλευμα, με εισηγητή τον Γεώργιο Κουτσοκώστα⁶⁶, έκρινε ομόφωνα περί της συνταγματικότητας της ρυθμίσεως, καταρρίπτοντας ένα προς ένα τα επιχειρήματα της αντίθετης απόψεως, καθώς και τα αναφερόμενα μέχρι τότε στα βουλεύματα του Συμβουλίου Πλημμελειοδικών Αθηνών.

Ωστόσο, δεν ήταν το μόνο βούλευμα του Αρείου Πάγου, το οποίο ασχολήθηκε με το ζήτημα αυτό της συνταγματικότητας, η δε οριστική επίλυση του θέματος επήλθε με την απόφαση της Ολομέλειας του Αρείου Πάγου, η οποία επίσης κινείται στο ίδιο πλαίσιο και θα αναλυθεί κατωτέρω.

Ακριβώς ίδιο περιεχόμενο με το ω άνω υπ' αριθμόν 158/2021 βούλευμα του ΣΤ Ποινικού Τμήματος του Αρείου Πάγου, έχουν και το υπ' αριθμόν 309/2021 βούλευμα του Ε Ποινικού Τμήματος του Αρείου Πάγου, το οποίο ακολούθησε κατόπιν αίτησης αναιρέσεως κατά του υπ' αριθμόν 345/2020 βουλεύματος του Συμβουλίου Πλημμελειοδικών Σερρών⁶⁷, το υπ' αριθμόν 265/2021 βούλευμα του ΣΤ Ποινικού Τμήματος του Αρείου Πάγου (Σε συμβούλιο), το οποίο ακολούθησε κατόπιν αίτησης αναιρέσεως κατά του υπ' αριθμόν 2792/2020 βουλεύματος του Συμβουλίου Πλημμελειοδικών Αθηνών⁶⁸, καθώς και το υπ' αριθμόν 227/2022 βούλευμα του Ζ Ποινικού Τμήματος του Αρείου Πάγου (σε συμβούλιο), το οποίο ακολούθησε κατόπιν άσκησης αίτησης αναιρέσεως κατά του υπ' αριθμόν 3150/2021 βουλεύματος του Συμβουλίου Πλημμελειοδικών Αθηνών⁶⁹.

Με σειρά βουλευμάτων, λοιπόν, ο Άρειος Πάγος, απέρριψε τις ασκηθείσες αιτήσεις αναίρεσης, κρίνοντας υπέρ της συνταγματικότητας της διάταξης αναφορικά με την υποβολή έγκλησης στην περίπτωση της τραπεζικής απιστίας.

4.2.2. Η υπ' αριθμ. 243/2023 Απόφαση της Ολομέλειας του Αρείου Πάγου

Με βάση όλα τα ανωτέρω, είναι ξεκάθαρο, ότι η επίμαχη διάταξη για την τραπεζική απιστία δημιούργησε από τη μία πλήθος αντιδράσεων, από την άλλη δημιούργησε δύο αντίθετες και αντίρροπες απόψεις αναφορικά με τη συνταγματικότητά της. Μάλιστα, ο όλος διχασμός δεν

---

⁶⁶ Άρθρο με τίτλο « Άρειος Πάγος: Συνταγματικός ο νόμος για την απιστία των τραπεζικών στελεχών, (2021), Liberal Ελεύθερη Ενημέρωση, Διαθέσιμο σε: <https://www.liberal.gr/epikairota/areios-pagos-syntagmatikos-o-nomos-gia-tin-apistia-ton-trapezikon-stelehon>

⁶⁷ Α.Π. 309/2021 Βούλευμα Ε Ποινικού Τμήματος Αρείου Πάγου

⁶⁸ Α.Π. 265/2021 Βούλευμα ΣΤ Ποινικού Τμήματος Αρείου Πάγου

⁶⁹ Α.Π. 227/2022 βούλευμα του Ζ Ποινικού Τμήματος του Αρείου Πάγου

επήλθε μόνο σε επίπεδο νομολογίας, που, όπως προαναφέρθηκε, υπήρξαν δικαστικές αποφάσεις – βουλεύματα που τάσσονταν υπέρ της συνταγματικότητάς της, και άλλα που τάσσονταν κατά, αλλά ο ίδιος διχασμός επήλθε και σε επίπεδο θεωρίας, όπου κι εκεί απαντώνται αντικρουόμενες απόψεις.

Τελικά, το όλο ζήτημα λύθηκε μετά την έκδοση της υπ' αριθμόν 243/2023 Αποφάσεως της Ολομέλειας του Αρείου Πάγου, η οποία τάχθηκε ξεκάθαρα υπέρ της συνταγματικότητας της ρυθμίσεως. Επί της ουσίας, το σκεπτικό της ανωτέρω απόφασεως ήταν σχεδόν πανομοιότυπο με τα προαναφερθέντα βουλεύματα του Αρείου Πάγου (σε συμβούλιο), και εστίαζε στην μη εναντίωση της διατάξεως σε συνταγματικές διατάξεις και συγκεκριμένα στην μη εναντίωση της στο άρθρο 4 του Συντάγματος (περί ισότητας), στο άρθρο 20 του Συντάγματος (περί παροχής δικαστικής προστασίας), σε συνδυασμό με το άρθρο 25 του Συντάγματος, καθώς και στο άρθρο 47 του Συντάγματος (περί αμνηστίας).

Όπως και τα ανωτέρω βουλεύματα, έτσι κι η υπ' αριθμόν 243/2023 Απόφαση της Ολομέλειας του Αρείου Πάγου αρνήθηκε κατηγορηματικά ότι υφίσταται εν προκειμένω κρυπτοαμνηστία, η οποία οδηγεί στην εξάλειψη του αξιόποινου, καθότι η αμνηστία αίρει το αξιόποινο σε δεύτερο χρόνο, κι εφόσον πρόκειται για πολιτικά εγκλήματα, ενώ εν προκειμένω δεν αίρεται το αξιόποινο μεταγενέστερα, απλώς η υποβολή ή μη της εγκλήσεως οδηγεί στο αξιόποινο ή όχι. Αν δεν υποβληθεί έγκληση, δεν υφίσταται και αξιόποινο. Τούτο, με βάση την απόφαση της Ολομέλειας του Αρείου Πάγου οδηγεί στο συμπέρασμα ότι δεν είναι η ίδια η διάταξη του άρθρου 12 του ν. 4637/2019 που αίρει το αξιόποινο, ώστε να γίνει λόγος για διάταξη που εισάγει αμνηστία, αλλά το γεγονός της υποβολής εγκλήσεως, ήτοι αν τελικά θα τηρηθεί μία πρόσθετη προϋπόθεση – όρος. Αναφορικά δε, με την αντίθεση της διάταξης του άρθρου 12 του ν. 4637/2019 στα άλλα συνταγματικώς κατοχυρωμένα δικαιώματα που αναφέρονται ανωτέρω, και η Ολομέλεια του Αρείου Πάγου ακολούθησε ακριβώς την ίδια αιτιολόγηση με τα βουλεύματα του Αρείου Πάγου. Με την απόφαση τούτη της Ολομέλειας του Αρείου Πάγου εδόθη λύση σε ένα νομικό ζήτημα που ανέκυψε περί συνταγματικής ή μη διατάξεως, και παράλληλα εξαιτίας αυτής της απόφασης αρκετές εκκρεμείς υποθέσεις δεν προχώρησαν, όλοι δε οι εμπλεκόμενοι κρίθηκαν ατιμώρητοι.

Η κρίση αυτή, λοιπόν, του Αρείου Πάγου είχε πολλές προεκτάσεις και ανεπιστρεπτί αποτελέσματα, καθότι ακόμη κι αν κάποια στιγμή καταργηθεί η εν λόγω διάταξη, οι πολύκροτες υποθέσεις και δη αυτές των θαλασσοδανείων, που απασχόλησαν έντονα την ελληνική κοινωνία και έβλαψα το δημόσιο συμφέρον, δεν θα αναβιώσουν. Οπότε, αν και με καθαρά νομικούς όρους

και με βάση το σκεπτικό της Ολομέλειας του Αρείου Πάγου, δεν υφίσταται καμία αμνήστευση, στην πραγματικότητα με την ε λόγω διάταξη σε πρώτο χρόνο, και με την απόφαση της Ολομέλειας του Αρείου Πάγου σε δεύτερο χρόνο, «αμνηστεύτηκαν» σημαντικά εγκλήματα, που προκάλεσαν σημαντική κοινωνική και οικονομική βλάβη.

5^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Μέσα από την επισκόπηση των διαφόρων εγκληματολογικών θεωριών, που επιχειρήθηκε ανωτέρω, διαγιγνώσκει κανείς ότι το ζήτημα της επιλεκτικότητας του νόμου είναι σχεδόν πάντα παρόν. Από τη θεωρία του Sutherland, μέχρι τις συγκρουσιακές θεωρίες, τη θεωρία της ετικέτας, τις μαρξιστικές αντιλήψεις αλλά κυρίως και πρωτίστως στην Κριτική Εγκληματολογία.

Με την μετάβαση από την παραδοσιακή στην κριτική εγκληματολογία, ετέθη σοβαρά το ζήτημα της εγκληματικότητας των ισχυρών. Συγκεκριμένα, η Κριτική Εγκληματολογία, ασχολήθηκε με αυτά τα αθέατα αλλά άκρως σοβαρά κι επικίνδυνα εγκλήματα, οι δράστες των οποίων δεν είναι οι υποπρολετάριοι, αλλά άτομα από την άρχουσα τάξη, από την οικονομική και κοινωνική ελίτ.

Ενώ λοιπόν, η παραδοσιακή εγκληματολογία ασχολείται με τα εγκλήματα του δρόμου, αλλά και αυτά της μεσαίας τάξης, η Κριτική Εγκληματολογία στρέφει το ενδιαφέρον της στα εγκλήματα των ισχυρών. Οι ισχυροί, προερχόμενοι από τα ανώτερω κοινωνικά στρώματα, διαπράττουν μάλιστα εγκλήματα, οικονομικά, περιβαλλοντικά αλλά και πολιτικά, τα οποία προκαλούν τεράστια κοινωνική βλάβη, πλην όμως παραμένουν αθέατα, ο αριθμός τους είναι «σκοτεινός», καθώς κανείς δε ξέρει ποια και πόσα τελούνται, ενώ παράλληλα για τα εγκλήματα αυτά επιφυλάσσεται μία ευνοϊκή μεταχείριση από τον νομοθέτη.

Εγκλήματα των ισχυρών και επιλεκτικότητα του νόμου είναι δύο έννοιες αλληλένδετες, δύο έννοιες που βαίνουν μαζί και δεν μπορεί να υπάρξει η μία χωρίς την άλλη. Η πολιτική, οικονομική και κοινωνική ισχύς των συγκεκριμένων δραστών αποτρέπει την όποια εγκληματοποίηση της δράσης τους, τα εγκλήματά τους παραμένουν στο απυρόβλητο ή σπανίως προβλέπονται ποινές – χάδι σε περίπτωση διάπραξής τους, και σε κάθε περίπτωση ποινές που εκφεύγουν του πεδίου του ποινικού δικαίου, πρόκειται δε κυρίως για αστικές και διοικητικές κυρώσεις, δυσανάλογες από τη βλάβη που προκαλούν. Τα εγκλήματα αυτά, τα οποία διαπράττονται, κατά βάση με τη συμμετοχή ή την αδράνεια και τις «ευλογίες» του κράτους, τα λεγόμενα εγκλήματα «σουίτας» σπανίως αποκτούν δημοσιότητα, ενώ πολλές φορές τιμωρείται ένας από τους πολλούς, δίνεται βαρύτητα

σε μία από τις υπάρχουσες περιπτώσεις, που παίρνει τις διαστάσεις σκανδάλου, με αποτέλεσμα αφενός μεν να ικανοποιείται το λαϊκό αίσθημα, αφετέρου δε να δίνεται η εντύπωση του μεμονωμένου περιστατικού σε μία κατά τα άλλα ευυπόληπτη άρχουσα τάξη.

Φυσικά, η πραγματικότητα είναι διαφορετική, καθώς η όλη κατάσταση έχει λάβει ανεξέλεγκτες διαστάσεις, πρόκειται για συστημικό φαινόμενο, και τα εγκλήματα των ισχυρών δεν αποτελούν την εξαίρεση, αλλά μία ολοένα και περισσότερο διογκούμενη πραγματικότητα. Τα εγκλήματα αυτά διακρίνονται από το κοινωνικό status των δραστών, αλλά και από την κοινωνική βλάβη που προκαλούν. Ακριβώς το κοινωνικό status των δραστών, οι οποίοι μπορεί να είναι πολιτικοί, επιχειρηματίες και σε κάθε περίπτωση άτομα από τα ανώτερα κοινωνικά στρώματα, είναι που οδηγεί στην επιλεκτική λειτουργία του νόμου απέναντί τους. Είναι αδύνατον να τιμωρηθούν οι πολιτικοί, όταν οι ίδιοι είναι εκείνοι που διαμορφώνουν τον νόμο, όπως αντίστοιχα είναι αδύνατο να τιμωρηθούν άνθρωποι της ανώτερης τάξης, οι οποίοι βρίσκονται σε άμεση σχέση με τους έχοντες την πολιτική εξουσία, οπότε και δύνανται να παρέμβουν στην διαμόρφωση του νόμου.

Τούτο έχει ως αποτέλεσμα, όπως ελέγχθη κι ανωτέρω, να διακρίνει και να εντοπίζει κανείς σε ευρεία κλίμακα την επιλεκτικότητα κατά την νομοθέτηση των κανόνων και την απόδοση της έννοιας του εγκληματία. Ωστόσο, πέρα από την εγκληματικότητα κατά τη διαμόρφωση των κανόνων, επιλεκτικότητα απαντάται και κατά το στάδιο εφαρμογής των κανόνων και μάλιστα από όλους τους φορείς του κοινωνικού ελέγχου, ήτοι τόσο από τα αστυνομικά και σωφρονιστικά όργανα, όσο και από τους φορείς απονομής της δικαιοσύνης. Με τον τρόπο αυτό οι ισχυροί παραμένουν στο απυρόβλητο, μακριά από κάθε ποινική ευθύνη. Στην περίπτωση δε των πολιτικών, η ευθύνη τους παραμένει καθαρά πολιτική, χωρίς άλλες προεκτάσεις.

Στη χώρα μας, αυτή η επιλεκτικότητα αποκρυσταλλώθηκε ξεκάθαρα κατά τη διαμόρφωση του Ποινικού Κώδικα το έτος 2009, αρχικά με τον ν. 4619/2019 και εν συνεχεία με τον ν. 4637/2019, που ήρθε να τροποποιήσει τον πρώτο, μόλις λίγους μήνες από την ψήφισή του. Οι ρυθμίσεις που εισήχθησαν, αναφορικά με τα λεγόμενα εγκλήματα των ισχυρών, χαρακτηρίζονται από μεγάλη επιείκεια, κατατείνουν δε σε πολλές περιπτώσεις σε πλήρη ατιμωρησία και αμνήστευση. Κι όλα αυτά συμβαίνουν σε ένα γενικότερο πλαίσιο αυστηροποίησης των ποινών και του νόμου, αυστηροποίηση όμως που αγγίζει μόνο τα εγκλήματα του δρόμου, εγκλήματα που διαπράττονται από τα κατώτερα κοινωνικά στρώματα. Ενώ, λοιπόν, μετά και το ξέσπασμα της οικονομικής κρίσης, άρχισαν να βγαίνουν στο φως της δημοσιότητας και εγκλήματα των ισχυρών, εντούτοις οι ρυθμίσεις αυτές καταδεικνύουν ότι δεν υπάρχει πραγματική πρόθεση τιμώρησής τους. Εν

αντιθέσει, υφίσταται εκτεταμένη προσπάθεια συγκάλυψής τους, που φτάνει μέχρι την αμνήστευσή τους.

Το γεγονός δε ότι, λίγους μήνες μετά την ψήφιση του ν. 4619/2019, έρχεται ο ν. 4637/2019 για να τον τροποποιήσει, εγείρει έντονο προβληματισμό, καθότι δίνει την εντύπωση ότι ο δεύτερος νόμος έρχεται να «καλύψει» ότι δεν κατάφερε ο πρώτος, να ευνοήσει τους ισχυρούς στα σημεία που ο ν. 4619/2019 τους άφησε ακάλυπτους. Και πράγματι με τον ν. 4637/2019 εισήχθησαν διατάξεις, που αν όχι αμνηστεύουν, σε κάθε περίπτωση ανοίγουν τον δρόμο προς την ατιμωρησία των ισχυρών. Τέτοια διάταξη εισήχθη με το άρθρο 12 του ν. 4637/2017.

Αναμφίβολα, από την ανάλυση που προηγήθηκε, είναι ξεκάθαρο ότι στα εγκλήματα των ισχυρών, τα οποία αποτελούν έννοια γένους, υπάγεται και το αδίκημα της απιστίας, όπως αυτό περιγράφεται στο άρθρο 390 Π.Κ. Αναμφίβολα οι δράστες προέρχονται από τα ανώτερα κλιμάκια, οι οποίοι εκμεταλλευόμενοι τη θέση τους διαπράττουν το εν λόγω έγκλημα. Μάλιστα, όπως έχει διαμορφωθεί το εν λόγω αδίκημα στον Ποινικό Κώδικα, αφήνονται ευρεία περιθώρια ατιμωρησίας των δραστών. Τούτο δε οφείλεται στο πως έχει διαμορφωθεί η αντικειμενική υπόσταση του εγκλήματος, εμπεριέχουσα αόριστη νομική έννοια, κι επιπροσθέτως δε στην περίπτωση της απιστίας κατά των τραπεζικών ιδρυμάτων, με την πρόβλεψη για κατ' έγκληση δίωξη του εγκλήματος.

Το αδίκημα, λοιπόν, της τραπεζικής απιστίας, αποτελεί ξεκάθαρο παράδειγμα εγκλήματος των ισχυρών, που αναφαίνεται η επιλεκτικότητα του νόμου. Με τον ν. 4637/2019 εισήχθη εξαίρεση μόνο αναφορικά με την απιστία κατά των τραπεζικών στελεχών, η οποία διώκεται κατόπιν εγκλήσεως. Η πρόβλεψη αυτή για την έγκληση, σε συνδυασμό με την αναλυθείσα ανωτέρω ΠΝΠ, στην οποία επίσης αναδεικνύεται η επιλεκτικότητα του νόμου, οδήγησαν σε «αμνήστευση» πολλών αδικημάτων, καθότι την κρίσιμη περίοδο ήταν εκκρεμείς αρκετές υποθέσεις τραπεζικής απιστίας.

Μάλιστα, παρά το γεγονός ότι τελικά η εν λόγω διάταξη κρίθηκε συνταγματική με απόφαση της Ολομέλειας του Αρείου Πάγου, κανείς δε μπορεί να παραβλέψει τη χρονική στιγμή της ψήφισής της και θέσεως σε ισχύ. Η ψήφισή της ήρθε ως μάνα εξ ουρανού για τους εμπλεκόμενους πολιτικούς και τραπεζίτες, σε βάρος των οποίων είχε ασκηθεί ποινική δίωξη. Αξιοσημείωτο δε, οι εμπλεκόμενοι πολιτικοί προέρχονταν από το χώρο του ΠΑΣΟΚ και της Ν.Δ., η δε επίμαχη διάταξη υπερψηφίστηκε από τους βουλευτές της Ν.Δ., ενώ οι βουλευτές του ΠΑΣΟΚ, σε αντίθεση με τους βουλευτές του ΚΚΕ και του ΣΥΡΙΖΑ, δεν την καταψήφισαν. Το γεγονός δε ότι τέτοια

«αμνήστευση» ήρθε για δεύτερη φορά, καθώς η πρώτη εισήχθη με τροπολογία το 2013, αυξάνει τις φωνές που μιλούν για επιλεκτική λειτουργία του νόμου υπέρ των ισχυρών. Στο γενικότερο πλαίσιο αυστηροποίησης και έντονης καταστολής, τα τραπεζικά στελέχη μένουν «προστατευμένα».

Τούτο δημιουργεί μια ανισότητα στην απονομή της δικαιοσύνης, αλλά και ανασφάλεια δικαίου, την οποία δεν μπορεί να «καταλαγιάσει» ούτε η απόφαση της Ολομέλειας του Αρείου Πάγου περί συνταγματικότητας της ρύθμισης. Φυσικά, ούτε οι δηλώσεις Φλωρίδη για δήθεν κατάργηση της διάταξης για την υποβολή εγκλήσεως, δύνανται να επαναφέρουν την ισορροπία, καθότι ακόμη κι αν η επίμαχη διάταξη σήμερα καταργηθεί, τα εγκλήματα που έχουν κριθεί ατιμώρητα, δε θα επανεξεταστούν σε καμία δικαστική αίθουσα, κανένα τραπεζικό στέλεχος δε θα δικάσσει και κανένας πολιτικός από τους εμπλεκόμενους στα περίφημα θαλασσοδάνεια δε θα λογοδοτήσει. Η όποια ενέργεια και αν πραγματοποιηθεί από τούδε και στο εξής θα είναι χάριν εντυπωσιασμού και κενή περιεχομένου, καθότι η αμνήστευση έχει συντελεσθεί. Θα ικανοποιηθεί απλά το λαϊκό αίσθημα, ώστε να μπορέσουν και πάλι οι ισχυροί να συνεχίσουν ανενόχλητοι.

Εν κατακλείδι, η επιλεκτικότητα του νόμου είναι διάχυτη στο δικαιοσύνη μας σύστημα και άμεσα συνδεδεμένη με τη διαφθορά. Μεταξύ των εμπλεκόμενων μερών, ήτοι των ισχυρών αλλά και των πολιτικών, που τελικά διαμορφώνουν τον νόμο υφίστανται σχέσεις αλληλεξάρτησης, σε ένα ευρύτερο πελατειακό σύστημα. Η όλη κατάσταση έχει λάβει συστημικό χαρακτήρα, με άμεσες συνέπειες και προεκτάσεις στο ίδιο το δημοκρατικό πολίτευμα, όπου καταπατώνται και παραβιάζονται συνταγματικά δικαιώματα και ελευθερίες, οι δε ιθύνοντες παραμένουν ατιμώρητοι, καλυπτόμενοι πάντα από ένα «πέπλο» νομιμότητας και με τις ευλογίες του νόμου, συμβαδίζοντας και συμβιώνοντας η νομιμότητα με την παρανομία.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνική Βιβλιογραφία

Αλεξιάδης, Μ. (2022), Διπλωματική Εργασία «Το αδίκημα της απιστίας υπό το φως του νέου Π.Κ.: Τροποποιήσεις και Μεταβολές», ΑΠΘ και ΔΠΘ

Αλοσκόφης Ο. (2019), «*Η κοινωνική έρευνα της εγκληματικότητας των ισχυρών*» σε Βιδάλη Σ./ Κουλούρης Ν. Κ./ Παπαχαραλάμπους Χ. «*Εγκλήματα των ισχυρών: Διαφθορά, οικονομικό και οργανωμένο έγκλημα*». Αθήνα: Εκδόσεις ΕΑΠ.

Αναγνωστόπουλος Η. Γ. (2003), «*Ζητήματα απιστίας: άρθρα 390 & 256 ΠΚ*». Αθήνα: Π. Ν. Σάκκουλας.

Βασιλαντωνοπούλου Β. (2012), Διδακτορική Διατριβή «*Το έγκλημα του λευκού περιλαιμίου από εγκληματολογική και θυματολογική σκοπιά*», Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου

Βασιλαντωνοπούλου Β. (2014), «*”Λευκά Κολάρα” & Οικονομικό Έγκλημα: Κοινωνική Βλάβη & Αντεγκληματική Πολιτική*». Αθήνα: Π. Ν. Σάκκουλας.

Βιδάλη Σ. (2013), «*Εισαγωγή στη Κοινωνιολογία*». Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

Βιδάλη Σ. (2017), «*Πέρα από τα όρια: Η αντεγκληματική πολιτική σήμερα*». Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

Βιδάλη, Σ. (2019). *ΕΓΚΛΗΜΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΑ*. Αθήνα, Εκδόσεις Ε.Α.Π.

Γεωργιάδης, Α. (2007), Ενοχικό Δίκαιο Ειδικό Μέρος, Αθήνα, Π.Ν. Σάκκουλας

Δασκαλάκης, Η. (1985), *Η Εγκληματολογία της Κοινωνικής Αντίδρασης*, Αθήνα, Αντ.Ν. Σάκκουλα

Μεζάρι Α. (2020), «*Παρατηρήσεις στη 2165/2020 Συμβούλιο Πλημμελειοδικών Αθηνών: Κακουργηματική απιστία σε βάρος Τραπεζικών Ιδρυμάτων – Αντισυνταγματικότητα του αρ. 405 παρ. 1 εδ. Β’ ΠΚ (έγκληση) καθώς και του αρ. 46 της από 13.04.2020 Π.Ν.Π., η οποία κυρώθηκε με τον ν. 4690/2020*». Αθήνα: Τραπεζικό Δίκαιο & Δίκαιο Κεφαλαιαγοράς.

Μπουγάδη Σ., (2010), «Οι σύγχρονες τάσεις του εγκλεισμού: Από το αναμορφωτικό ιδεώδες της δεκαετίας του '70 στη σημερινή κατάσταση», Εγκληματολογία

Παπαδαμάκης Α. Χ. (2020), «Τα Περιουσιακά Εγκλήματα: Άρθρα 385-405 ΠΚ», Αθήνα: Εκδόσεις Σάκκουλα.

Χαραλαμπίκης Α. Ι. (2021), «Ο νέος Ποινικός Κώδικας – Δύο χρόνια μετά». Αθήνα: Ποινικά Χρονικά,

Χουλιάρης Α. (2021), «Το φαινόμενο της “ατιμωρησίας”: εννοιολόγηση, αίτια και σύγχρονες εκδηλώσεις του στην Ελλάδα». Αθήνα: The Art of Crime, τεύχος 11

Χουλιάρης, Α. (2019), Εγκληματικότητα των ισχυρών: Εγκληματολογική θεωρία και ποινική προβληματική, σε Βιδάλη Σ./ Κουλούρης Ν. Κ./ Παπαχαραλάμπους Χ. «Εγκλήματα των ισχυρών: Διαφθορά, οικονομικό και οργανωμένο έγκλημα». Αθήνα: Εκδόσεις ΕΑΠ

Ξενόγλωσση Βιβλιογραφία

Chambliss W. (2004), “On the symbiosis between criminal law and criminal behavior”. Criminology issue 42

Sutherland, E. H. (1940), «Is “White Collar Crime” Crime?». American Sociological Review, 5(1).

Διαδικτυακή Αρθρογραφία

Δρ Αλοσκόφης, Ο. (2015), «Ποινική επιλεκτικότητα: μία μακρο-ιστορική θεώρηση από τη Valeria Vegh Weis», σε *Crime Times*, τεύχος Μαρτίου, διαθέσιμο στο:

<https://www.crimetimes.gr/%CF%80%CE%BF%CE%B9%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%AE-%CE%B5%CF%80%CE%B9%CE%BB%CE%B5%CE%BA%CF%84%CE%B9%CE%BA%CF%8C%CF%84%CE%B7%CF%84%CE%B1-%CE%BC%CE%AF%CE%B1-%CE%BC%CE%B1%CE%BA%CF%81%CE%BF-%CE%B9%CF%83%CF%84/> (τελευταία ανάκτηση 18.06.2024)

Αργυριάδης Α., (2020), Οι «ασυλίες» δεν έφεραν την άνοιξη στον τραπεζικό ... χειμώνα, Η ΝΑΥΤΕΜΠΟΡΙΚΗ, Διαθέσιμο σε: <https://www.naftemporiki.gr/opinion/97646/oi-asylies-den-eferan-tin-anoixi-ston-trapeziko-cheimona/> (τελευταία ανάκτηση 18.06.2024)

Άρθρο με τίτλο « Άρειος Πάγος: Συνταγματικός ο νόμος για την απιστία των τραπεζικών στελεχών, (2021), Liberal Ελεύθερη Ενημέρωση, Διαθέσιμο σε: <https://www.liberal.gr/epikairota/areios-pagos-syntagmatikos-o-nomos-gia-tin-apistia-ton-trapezikon-stelehon> (τελευταία ανάκτηση 18.06.2024)

Βούλτεψη Σ., (2024), «ΣΥΡΙΖΑ και Ποινικός Κώδικας: Όλα τα εγκλήματα που δεν βλέπει ο Κασσελάκης» στο Liberal Ελεύθερη Ενημέρωση, Διαθέσιμο στο <https://www.liberal.gr/politiki/syriza-kai-poinikos-kodikas-ola-ta-egklimata-poy-den-blepei-o-kasselakis> (τελευταία ανάκτηση 18.06.2024)

Εφημερίδα των Συντακτών, (2021), Στελέχη των Τραπεζών και Ν.Δ. – ΠΑΣΟΚ σε απολογία για τα θαλασσοδάνεια, Διαθέσιμο σε: https://www.efsyn.gr/ellada/dikaiosyni/277918_stelehi-trapezon-kai-ton-nd-pasok-se-apologia-gia-ta-thalassodaneia (τελευταία ανάκτηση 18.06.2024)

Ηλία Ν., Σπυρέα Σ., Φυλακές και εγκληματολογικοί προβληματισμοί ... με αφορμή μια εκπαιδευτική επίσκεψη στο Σωφρονιστικό Κατάστημα Κορυδαλλού, σε the art of crime, Φεβρουάριος 2009, διαθέσιμο σε <https://theartofcrime.gr/old/oldartofcrime/old.theartofcrime.gr/index9fee.html?pgtp=1&aid=1236074783> (τελευταία ανάκτηση 18.06.2024)

Κοσμάτος, Κ. (2020), «Οι πρόσφατες νομοθετικές τροποποιήσεις για το έγκλημα της απιστίας κατά των τραπεζικών ιδρυμάτων», στο The Art of Crime, διαθέσιμο στο <https://theartofcrime.gr/%CE%BF%CE%B9-%CF%80%CF%81%CF%8C%CF%83%CF%86%CE%B1%CF%84%CE%B5%CF%82-%CE%BD%CE%BF%CE%BC%CE%BF%CE%B8%CE%B5%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AD%CF%82-%CF%84%CF%81%CE%BF%CF%80%CE%BF%CF%80%CE%BF%CE%B9%CE%AE%CF%83/> (τελευταία ανάκτηση 18.06.2024)

Μουστάκα Μ., (2019), Ποινικές Διώξεις για τα θαλασσοδάνεια των κομμάτων, ΤΑ ΝΕΑ, Διαθέσιμο σε: <https://www.tanea.gr/2019/03/29/greece/law/poinikes-diokseis-gia-ta-thalassodaneia-ton-kommaton/> (τελευταία ανάκτηση 18.06.2024)

Ξυνού, Α., (2016), Εξελίζεις στην έρευνα για τα δάνεια των κομμάτων. Η προκαταρκτική έρευνα, που αφορά σε δάνεια ύψους 250 εκατομμυρίων ευρώ, έχει μπει στο αρχείο, αλλά δεν αποκλείεται να ανασυρθεί. Διαβάστε το γιατί., NEWS24/7, Διαθέσιμο σε: <https://www.news247.gr/politiki/exelixeis-stin-erevna-gia-ta-daneia-ton-kommaton/> (τελευταία ανάκτηση 18.06.2024)

Παπουτσιδάκης, Γ. (2022), Η κατ' έγκληση δίωξη της τραπεζικής απιστίας, ΕΝΩΣΗ ΕΛΛΗΝΩΝ ΝΟΜΙΚΩΝ – e themis, Διαθέσιμο σε : <https://www.ethemis.gr/2022/02/24/trapeziki-apistia.html>, (τελευταία ανάκτηση 18.06.2024)

Στυλιανίδου, Χ. (2019), Η κατ' έγκληση δίωξη της απιστίας κατά χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων και η μη αναστολή των προθεσμιών, govwatch, Διαθέσιμο σε : <https://govwatch.gr/i-kat-egklisi-dioxi-tis-apistias-kata-chrimatopistotikon-idrymaton-kai-i-mi-anastoli-ton-prothesmion/> (τελευταία ανάκτηση 18.06.2024)

ΤΟ ΚΟΥΤΙ ΤΗΣ ΠΑΝΔΩΡΑΣ, «Ο Λευτέρης Αυγενάκης είχε ζητήσει από τον εισαγγελέα να παρέμβει για τα «θαλασσοδάνεια» ΝΔ – ΠΑΣΟΚ», 13.09.2018, διαθέσιμο στο <https://www.koutipandoras.gr/article/o-leyteris-aygenakis-eihe-zitisei-apo-ton-eisaggelea-na-parembei-gia-ta-thalassodaneia-nd/> (τελευταία ανάκτηση 18.06.2024)

Τσιτούνας Κ., (2017), Ιδού όλο το πόρισμα Καλούδη για τα θαλασσοδάνεια των κομμάτων, Newsbomb, Διαθέσιμο σε : <https://www.newsbomb.gr/politikh/story/764779/idoy-to-porisma-kaloydi-gia-ta-thalassodaneia-ton-kommaton> (τελευταία ανάκτηση 18.06.2024)

Νομολογία

ΑΠ 158/2021 (Σε συμβούλιο), www.areiospagos.gr

ΑΠ 309/2021 βούλευμα του Ε Ποινικού Τμήματος του Αρείου Πάγου, www.areiospagos.gr

ΑΠ Συμβ. 265/2021 βούλευμα του ΣΤ Ποινικού Τμήματος του Αρείου Πάγου, www.areiospagos.gr

ΑΠ Συμβ. 227/2022 βούλευμα του Ζ Ποινικού Τμήματος του Αρείου Πάγου, www.areiospagos.gr

ΑΠ Ολ 243/2023, www.areiospagos.gr